

บทที่ 4

บริบทพื้นที่ศึกษา

การวิจัยเรื่อง "กลไกการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล" ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทพื้นที่เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 2 แห่ง โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเกต การจดบันทึก การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม นำเสนอเป็นประเด็น ได้แก่ (1) ข้อมูลบริบทพื้นที่ศึกษา (2) สภาพปัญหาการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล (3) ศักยภาพการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล และ (4) การวิเคราะห์ห้วงศักราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลบริบทพื้นที่ศึกษา

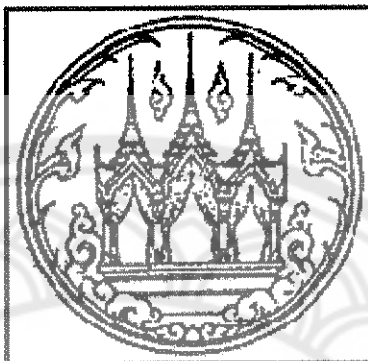
1. บริบทของจังหวัดนครสวรรค์

จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่างเป็นเมืองโบราณซึ่งสันนิษฐานว่าตั้งขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยมีปรากฏชื่อในศิลาจารึกเรียกว่าเมืองพระบาง เป็นเมืองหน้าด่านสำคัญในการทำศึกสงครามมาทุกสมัย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ตัวเมืองดั้งเดิมตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาขาด (เขาฤๅษี) จรดวัดหัวเมือง (วัดนครสวรรค์) ยังมีเชิงเนินดินเป็นแนวปรากฏอยู่บนนครสวรรค์มีชื่อเรียกเมืองพระบาง เมืองชอนตะวัน ทั้งนี้เพราะตัวเมืองตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และหันหน้าเมืองไปทางแม่น้ำซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกทำให้แสงอาทิตย์ส่องเข้าหน้าเมืองตลอดเวลา

นครสวรรค์ มีชื่อเรียกเป็นที่รู้จักแพร่หลายมาแต่เดิมว่า ปากน้ำโพ คำว่า ปากน้ำโพสันนิษฐานได้ 2 ประการ คือ อาจมาจากคำว่า ปากน้ำไหล เพราะเป็นที่ปากน้ำปิง ยม และน่านมาไหลรวมกันเป็นต้นแม่น้ำเจ้าพระยา และอีกประการหนึ่ง คือ มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อยู่ตรงปากน้ำในบริเวณวัดโพธิ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งศาลเจ้าพ่อทวนอุในปัจจุบัน จึงเรียกกันว่า ปากน้ำโพธิ์ก็อาจเป็นได้

คำขวัญของจังหวัดนครสวรรค์ มีอยู่ว่า "เมืองสี่แคว แห่มังกร พักผ่อนบึงบอระเพ็ด ปลารสเด็ดปากน้ำโพ" (คำขวัญจังหวัดนครสวรรค์, 2552) ส่วนตราประจำจังหวัด คือ รูปวิมานซึ่งหมายถึง ตามคติทางศาสนาที่เชื่อถือกันมาว่าบนสวรรค์นั้นเป็นที่อยู่ของเหล่าเทพทั้งหลาย และผู้มีบุญมากเท่านั้นจึงจะได้ไปบังเกิดในสวรรค์ มีวิมานเป็นที่สถิตอย่างสุขสบาย เมื่อจังหวัดนี้ชื่อ

ว่า นครสวรรค์ แปลว่าเมืองของชาวสวรรค์ จึงได้นำเอา วิมาน มาเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนี้ จังหวัด นครสวรรค์ ใช้อักษรย่อว่า นว.

ภาพ 3 ตราสัญลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์

นครสวรรค์เป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางหลวงพหลโยธิน 237 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟประมาณ 250 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ

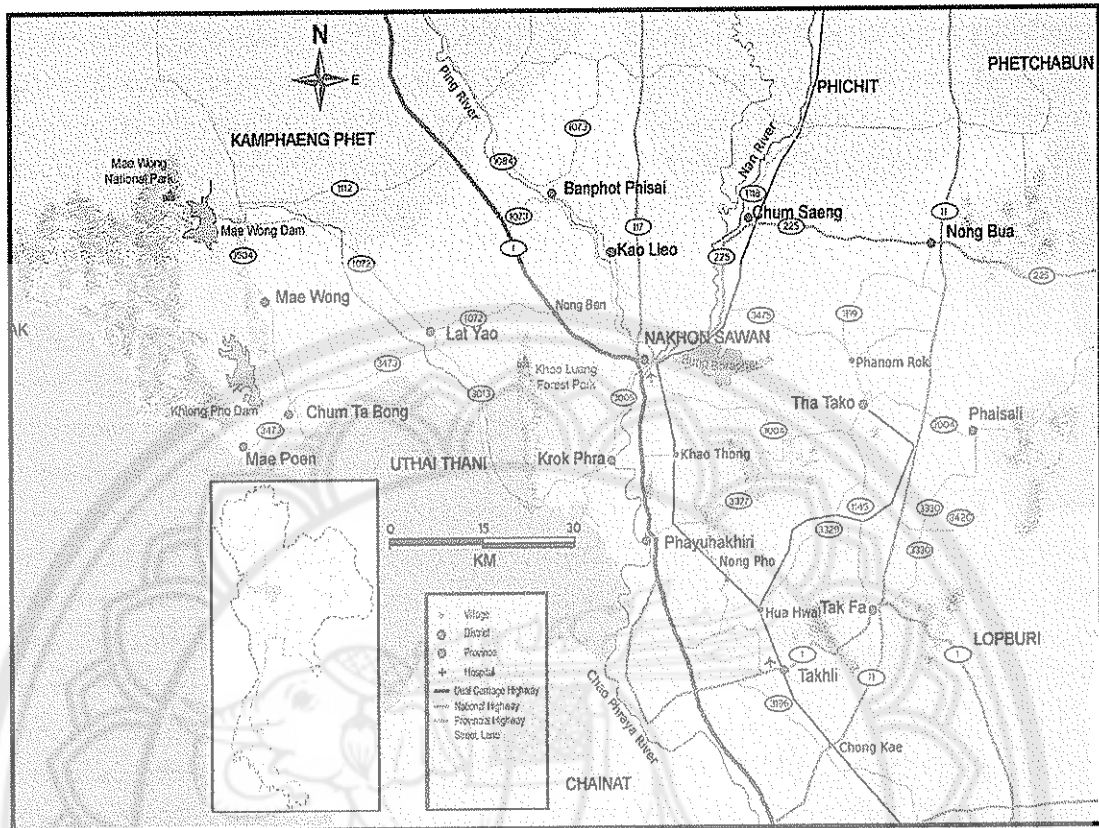
ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดพิจิตร และจังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดลพบุรี, จังหวัดอุทัยธานี, จังหวัดชัยนาท และจังหวัดสิงห์บุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดตาก

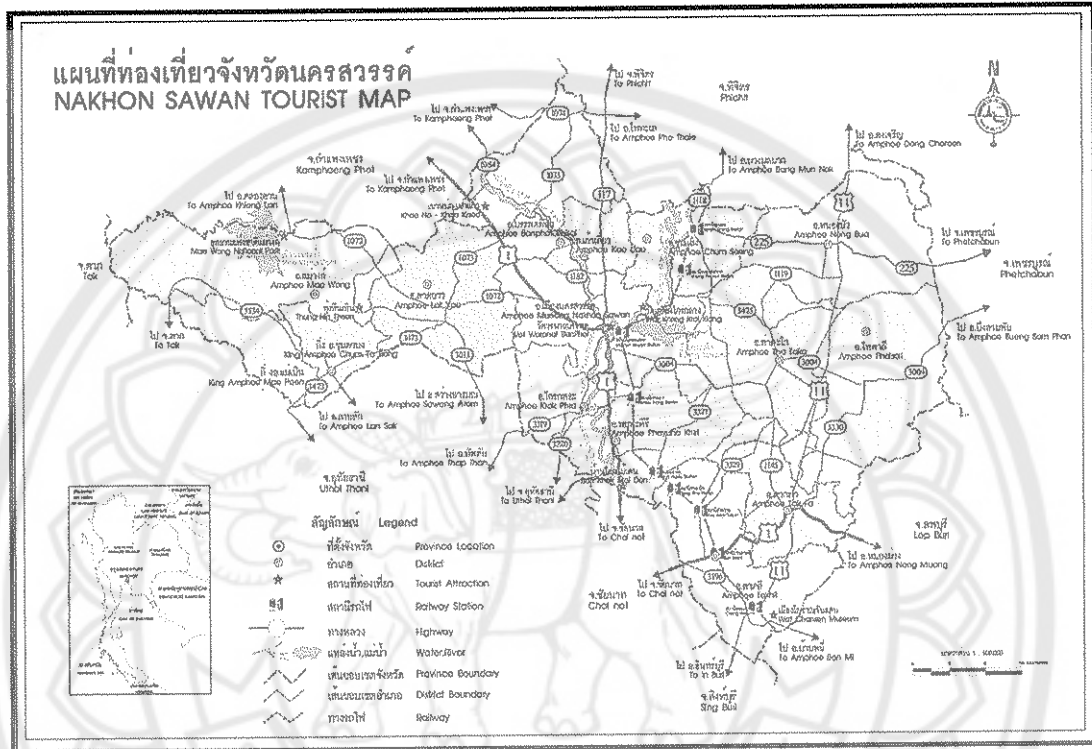
ในด้านการปกครอง จังหวัดนครสวรรค์ ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 15 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองนครสวรรค์, อำเภอโกรกพระ, อำเภอชุมแสง, อำเภอหนองบัว, อำเภอบรรพตพิสัย, อำเภอเก้าเลี้ยว, อำเภอตาคลี, อำเภอท่าตะโก, อำเภอไพศาลี, อำเภอพยุหะคีรี, อำเภอลาดยาว, อำเภอตากฟ้า, อำเภอแม่วงก์, อำเภอแม่เปิน และอำเภอชุมตาบง

ภาพ 4 แผนที่สังเขปแสดงอาณาเขตจังหวัดนครสวรรค์และตำแหน่งของอำเภอ

การคมนาคมจังหวัดนครสวรรค์ เป็นจังหวัดที่เป็นประตูสู่ภาคเหนือ การเดินทางติดต่อกับจังหวัดต่างๆ นับได้ว่าสะดวกมาก เส้นทางทางติดต่อทางถนนระหว่างจังหวัดต่างๆ มีเส้นทางสายหลักๆ ดังนี้ 1) การคมนาคมทางรถยนต์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหลโยธิน) จากกรุงเทพฯ ผ่านนครสวรรค์ไปสิ้นสุดที่เชียงใหม่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (บางปะอิน - นครสวรรค์) เป็นเส้นทางหลวงแผ่นดินที่แยกออกจากเส้นทางหมายเลข 1 เริ่มจากอำเภอปางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิ้นสุดที่นครสวรรค์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 เป็นทางหลวงที่แยกจากเส้นทางหมายเลข 32 (อินทร์บุรี - เขาคทราย) ตรงอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผ่านอำเภอตากฟ้า ท่าตะโก หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เข้าสู่จังหวัดพิษณุโลก ไปสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงใหม่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างจังหวัดนครสวรรค์กับจังหวัดพิษณุโลก โดยผ่านทางอำเภอเก้าเลี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย ออกทางอำเภอโพทะเลของจังหวัดพิจิตร ไปสู่จังหวัดพิษณุโลก และทางหลวงแผ่นดิน 225 (นครสวรรค์ - ชัยภูมิ) เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างนครสวรรค์กับจังหวัดต่างๆ ทางภาคอีสาน เส้นทางนี้ผ่านทางอำเภอชุมแสง อำเภอหนองบัว ตัดผ่านเส้นทางหลวงหมายเลข 11, 21 ที่อำเภอหนองบัว อำเภอบึงสามพัน (จังหวัดเพชรบูรณ์) สู่จังหวัดชัยภูมิ

คมนาคมทางรถไฟ จังหวัดนครสวรรค์มีเส้นทางรถไฟผ่านตัวอำเภอต่างๆ ดังนี้ อำเภอตากาลี มีขบวนรถผ่านเที่ยวขึ้น – เที่ยวลง วันละ 11 ขบวน อำเภอเมือง มีขบวนรถผ่านเที่ยวขึ้น – เที่ยวลง วันละ 16 ขบวน อำเภอชุมแสง มีขบวนรถผ่านเที่ยวขึ้น – เที่ยวลง วันละ 11 ขบวน

ภาพ 5 แผนที่สังเขปแสดงเส้นทางการคมนาคมจังหวัดนครสวรรค์

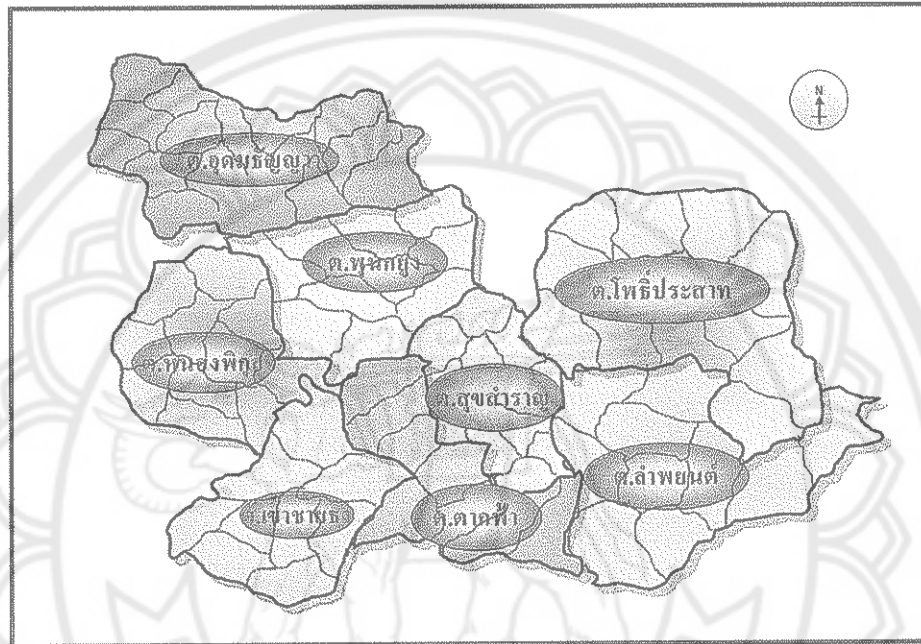
2. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

"ตากฟ้า" มีที่มาจาก เดิมอำเภอตากฟ้าเป็นป่าดงดิบ มีต้นไม้ปกคลุมโดยทั่วไป มีลานว่างซึ่งมีแสงแดดส่องถึง ไก่ฟ้าชอบมาเล่นแสงแดด พวกพรานป่าเห็นจึงเรียกบริเวณลานว่างนี้ว่า "ลานไก่ฟ้า" และเมื่อชาวบ้านเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณนี้ ได้นำผ้าไปตากที่ลานเพราะมีแสงแดดส่องถึง เลยเรียกติดปากว่า "ลานตากผ้า" และเมื่อเวลาผ่านไปชื่อเรียกดังกล่าวก็กลายเป็นลานตากฟ้า จนในที่สุดจึงได้ชื่อว่า "ตากฟ้า" มาจนถึงปัจจุบัน

อำเภอตากฟ้าตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดนครสวรรค์มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครอง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอพยุหะคีรีและอำเภอท่าตะโก
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอท่าตะโกและอำเภอไพศาลี
 ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี และอำเภอ ตาคลี
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอตาคลี

ภาพ 6 แผนที่สังเขปแสดงอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ที่มา: ปรับปรุงจากแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตากฟ้า, 2551

ด้านการปกครองอำเภอตากฟ้า ได้แบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ออกเป็น 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลตากฟ้า, ตำบลลำพยนต์, ตำบลสุขสำราญ, ตำบลหนองพิบูล, ตำบลพุนกยูง, ตำบลอุดมทรัพย์ และตำบลเขาชายธง

ตำบลเขาชายธง เป็นตำบลใหม่ที่แยกจากตำบลตากฟ้า ในปี พ.ศ.2536 ในอดีตสภาพพื้นที่ของตำบลเป็นป่า ในปี 2526 มีการเปิดป่าเพื่อแพ้วถาง ตัดไม้ และจับจองพื้นที่ทำกิน ทำให้มีประชาชนจากจังหวัดใกล้เคียงโดยเฉพาะจังหวัดชัยนาท เข้ามาบุกเบิกทำมาหากิน คำว่า "เขาชายธง" จากคำบอกเล่าเป็นชื่อที่ตั้งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภูเขาที่มีอยู่ในพื้นที่มีลักษณะคล้ายรูปธง (สามเหลี่ยม) ตำบลเขาชายธงอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอตากฟ้า

จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้มีการประกาศจัดตั้งสภาตำบลเขาชายธงเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 ประกาศลงวันที่ 25 ธันวาคม 2539 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคลสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธงเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในอำเภอระดับชั้น 3 จัดอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก มีจำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านหนองใหญ่ หมู่ที่ 2 บ้านหนองเสลา หมู่ที่ 3 บ้านธารส้มฤทธิ หมู่ที่ 4 บ้านหนองสะแก หมู่ที่ 5 บ้านหนองระกำ หมู่ที่ 6 บ้านหนองไทร หมู่ที่ 7 บ้านป่อหลวง หมู่ที่ 8 บ้านถ้ำผาสวรรค์ และ หมู่ที่ 9 บ้านป่อหลวงพัฒนา โดยมีคำขวัญที่บ่งบอกการพัฒนาว่า “ส่งเสริมการเกษตรอย่างถูกวิธี อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี มีสุขภาพดีถ้วนหน้า มุ่งพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชนและผู้ด้อยโอกาส”

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธงอยู่ห่างจากตัวอำเภอตากฟ้าประมาณ 7 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ 87 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลหนองพิกุล อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลช่องแค ตำบลห้วยหอม อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

เนื้อที่ทั้งหมดของตำบลจำนวน 36,625 ไร่ หรือประมาณ 58.6 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของตำบลเขาชายธงเป็นที่ราบสลับภูเขา พื้นที่ส่วนใหญ่ลาดเอียงมีหินอยู่ทั่วไป

ภาพ 7 แผนที่สังเขปแสดงอาณาเขตตำบลเขาชายธง

ที่มา: ปรับปรุงจากแผนพัฒนาตำบลเขาชายธง, 2552

จำนวนประชากรทั้งหมด 3,730 คน แยกเป็นเพศชาย 1,826 คน และเพศหญิง 1,904 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,247 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 20 มีนาคม 2552)

ตาราง 4 ข้อมูลประชากร จำแนกรายหมู่บ้าน เพศ และครัวเรือนของตำบลเขาชายธง

หมู่บ้าน	ประชากร			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
หมู่ที่ 1 บ้านหนองใหญ่	197	215	412	121
หมู่ที่ 2 บ้านหนองเสลา	404	419	823	388
หมู่ที่ 3 บ้านธารส้มฤทธิ	292	310	602	173
หมู่ที่ 4 บ้านหนองสะแก	141	148	289	101
หมู่ที่ 5 บ้านหนองระกำ	205	209	414	116
หมู่ที่ 6 บ้านหนองไทร	173	172	345	118
หมู่ที่ 7 บ้านป่อหลวง	142	155	297	104
หมู่ที่ 8 บ้านถ้ำผาสวรรค์	128	123	251	59
หมู่ที่ 9 บ้านป่อหลวงพัฒนา	144	153	297	67
รวม	1,826	1,904	3,730	1,247

ที่มา: ข้อมูลทะเบียนราษฎรที่ว่าการอำเภอตากฟ้า, 2552

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ไร่ข้าวฟ่าง งาม ตานตะวัน ถั่วเขียวเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรับจ้าง ค้าขาย เป็นอาชีพรอง ซึ่งข้อมูลการทำเกษตรกรรมในตำบล มีพื้นที่เพาะปลูก จำนวน 38,912 ไร่ พบว่า ทำไร่อ้อย 18,700 ไร่ ไร่ข้าวโพด 14,700 ไร่ ปลูกงาม 2,500 ไร่ ปลูกข้าวฟ่าง 2,000 ไร่ ปลูกทานตะวัน 800 ไร่ และปลูกถั่วเขียว 212 ไร่ (ข้อมูลสำรวจแผนพัฒนาตำบล 2551)

ด้านการศึกษาและสาธารณสุข ตำบลเขาชายธงมีโรงเรียนประจำตำบลที่ตั้งอยู่ในตำบลเขาชายธง มีอยู่ 1 แห่ง คือ โรงเรียนเขาชายธงวนาราม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง และมีสถานีอนามัยบ้านหนองเสลา จำนวน 1 แห่ง

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมตำบลเขาชายธงมีวัดที่เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในตำบล จำนวน 4 แห่ง คือ วัดเขาชายธงวนาราม วัดศิรัวงศ์ (เขาขวาง) วัดเขานันไดกลีบ และวัดคูหาไสภณ โดยการทำกิจกรรมตามประเพณีของตำบลเขาชายธงได้มีการแบ่งกันในแต่ละวัด หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ประเพณี 4 วัด” โดยมีกิจกรรมเฉพาะในแต่ละวัด ซึ่ง

ประชาชนในตำบลจะรู้ว่าต้องไปร่วมกิจกรรมกับวัดไหนช่วงเวลาใด ได้แก่ 1) ประเพณีบรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จัดขึ้นในเดือนเมษายนที่วัดเขาชายธงวราราม ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นปีที่ 10 (พ.ศ. 2552) 2) ประเพณีทำบุญสลากภัต จัดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปีที่วัดคีรีวงศ์ (วัดเขาขวาง) 3) ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จัดขึ้นที่วัดเขานันโดกสืบ และ 4) ประเพณีตักบาตรเทโว จัดขึ้นที่วัดคูหาโสภณ (วัดถ้ำผาสุวรรณค์) ซึ่งรูปแบบการจัดประเพณีของตำบลทำให้คนในตำบลมีความคุ้นเคยและสนิทสนมกัน ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ง่าย

ส่วนการรวมกลุ่มของประชาชนในตำบลมีกลุ่มจำนวน 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าบ้านธารสัมฤทธิ์ กลุ่มทอผ้าบ้านหนองสะแก กลุ่มแปรรูปสมุนไพรบ้านหนองเสลา กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ กลุ่มเยาวชนธนาคารความดี กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเกษตรกรโรงเรียนชาวไร่ ซึ่งเมื่อพิจารณาทุนทางสังคมของตำบลเขาชายธงทำให้รับรู้ถึง “ทุน” ด้านต่างๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทุนด้านมนุษย์ ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ทุนด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งสามารถจำแนกทุนด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในตำบลได้ ดังนี้

เริ่มจากทุนที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ “ทุนด้านมนุษย์” ซึ่งภายในตำบลเขาชายธง มี “ผู้รู้” หรือ “ปราชญ์ชาวบ้าน” ในแขนงต่างๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมความรู้ผ่านการดำเนินชีวิตจนกลายมาเป็น “ทุนด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน” เช่น การทอผ้าบ้านธารสัมฤทธิ์ที่รวมกลุ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2535 ที่มีเอกลักษณ์ในการคิดค้นผ้าทอนครสวรรค์เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ผ้าลายสี่แคว และลายดอกเสลา โดยประยุกต์ลายดั้งเดิมจากผ้าลายเปลือกไม้ ซึ่งกลุ่มทอผ้าเคยได้รับรางวัลหมู่บ้านหัตถกรรมดีเด่นของหม่อมงามจิตต์บุรฉัตร การแปรรูปสมุนไพรบ้านหนองเสลา ที่มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ แม่บ้านที่ว่างจากการทำงาน รวมตัวกันผลิตสมุนไพรที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ดอกอัญชัน มะกรูด ขมิ้นชัน ประคาคดีความมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่าย อาทิ แชมพูสมุนไพรดอกอัญชัน ครีมนวดผม ครีมนวดน้ำ พิมเสนน้ำ การบูร เป็นต้น โดยดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2540 ถึงปัจจุบัน

ด้าน “ทรัพยากรธรรมชาติ” ตำบลเขาชายธงด้วยลักษณะทางกายภาพที่ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ซึ่งชาวบ้านใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก และทำกิจกรรมต่างๆ ได้ผลดี โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่ มีการรวมกลุ่มกันเรียนรู้เพื่อจัดการพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิตด้วยการรวมตัวกันเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด การปลูกพืชหมุนเวียน เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรโรงเรียนชาวไร่ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ ตำบลเขาชายธงมีสภาพที่เป็นภูเขา ในพื้นที่มีถ้ำกระจายอยู่มากมาย เช่น ถ้ำผาสุวรรณค์ในบริเวณวัดถ้ำคูหาโสภณที่มีหินงอกหินย้อยคล้ายศิระชะของช้างสีขาวนวล มีน้ำหยดลงมา มีบริเวณกว้างขวาง ถ้ำวิมุตติสุขใน

บริเวณวัดเขาชายธงวนาราม ที่มีทัศนียภาพภูเขาล้อมรอบ มีเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุที่สมเด็จพระบรมราชาณี (สมเด็จพระเจ้า) ทรงเสด็จเยือนเมื่อปี 2528 เป็นสถานที่ ที่อนุรักษ์สัตว์ป่าของชุมชน อาทิ ไก่ป่า ค่าง บ่าง และพันธุ์ไม้หายากมากมาย

ด้าน “วัฒนธรรมประเพณี” จากประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตำบลเขาชายธงที่มีมา ทำให้ประชาชนที่อพยพโยกย้ายแสวงหาที่ทำกิน อยู่ร่วมกันมาอย่างมีความสุข โดยอาศัย วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นศูนย์รวมใจของคนภายในตำบล และถือเป็นต้นทุนทางสังคม ได้แก่ ประเพณีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ประเพณีทำบุญสลากภัต ประเพณีแห่เทียนจำพรรษา และประเพณีตักบาตรเทโว ที่มีการอนุรักษ์และสืบสานต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย กระทั่งยกระดับเป็นเทศกาลประจำของตำบลมากกว่า 10 ปี จุดเด่นที่สำคัญในการสืบสานประเพณี อาทิ ประเพณีทำบุญสลากภัต จะเน้นที่การแต่งกายชุดไทยด้วยผ้าทอมือของกลุ่มทอผ้าบ้านธารส้มฤทธิ มีการจัดริ้วขบวน การตกแต่งหาบสำหรับคาราวานของแต่ละหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ชุมแสง เป็นอำเภอเก่าแก่อำเภอหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ แต่เดิมอยู่ในความปกครองของอำเภอเมืองนครสวรรค์ ต่อมาทางราชการได้แบ่งท้องที่การปกครองจัดตั้งเป็นตำบลเกยไชย จนกระทั่งในปี พ.ศ.2446 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศฐานะขึ้นเป็นอำเภอโดยเรียกชื่อว่า “อำเภอพันลาน” เนื่องจากตั้งอยู่ที่พันลาน (ปัจจุบัน คือ หมู่ที่ 4 ตำบลพันลาน) ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอพันลาน” มาเป็น “อำเภอเกยไชย” ในปี 2458 และได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งอยู่ที่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านที่บ้านชุมแสงซึ่งอยู่ตรงข้ามกับตลาดชุมแสง จึงได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอเกยไชย” มาเป็น “อำเภอชุมแสง” จนถึงปัจจุบัน

คำว่า “ชุมแสง” มีการสันนิษฐานไว้ 2 ประการ คือ 1) เป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่ง เรียกว่า “ต้นชุมแสง” มีลักษณะคล้ายกับต้นแจง สมัยก่อนมีขึ้นอยู่ทั่วไปใบคล้ายใบมะปรางเขียว ชุ่มตลอดปี โบราณใช้ทำยารักษาโรคเพศเลื้อยดลมสตรี ผลของต้นชุมแสงจะเก็บไปใช้เป็นลูกกระสุนสำหรับธนู ต้นชุมแสงจึงเป็นสัญลักษณ์ประจำถิ่น และ 2) เป็นชื่อบ้านเรียกว่า “บ้านชุมแสง” ซึ่งสมัยพระเจ้าตากสินนำกองทัพออกทำการปราบก๊กต่างๆ ที่ได้ตั้งค่าย และเป็นທີ່สะสมอาวุธยุทธโปกรณ์ หรือคลังแสง สำหรับปราบก๊กเจ้าเมืองพิษณุโลก ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณที่ตั้งค่ายแห่งนั้นว่า “คลังแสง” และต่อๆ มาได้เรียกเพี้ยนเป็น “ชุมแสง”

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มดินเหนียว มีแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย ได้แก่ แม่น้ำน่าน ไหลผ่านตำบลชะมัง ตำบลพิบูล ตำบลเกยไชย ตำบลพันลาน ตำบลโคกหม้อ ตำบลทับกฤช ตำบลทับกฤชใต้ และแม่น้ำยม ไหลผ่านตำบลท่าไม้ โดยแม่น้ำทั้งสองสายไหลมาบรรจบกันที่ตำบล

เกิดสันนิษฐานว่า ส่วนตะกอนเนื้อละเอียดจะถูกพัดพาไปในที่ลุ่ม ดังนั้น พื้นที่เหมาะแก่การทำนา ส่วนบริเวณสันริมน้ำเหมาะแก่การทำไร่

ตำบลเกยไชย เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาช้านาน เดิมเคยขึ้นต่ออำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2446 ได้ถูกยกฐานะเป็นอำเภอ เรียกว่า "อำเภอเกยไชย" ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2458 ที่ว่าการอำเภอเกยไชยได้ย้ายไปตั้งที่ตำบลพิบูล จึงได้เปลี่ยนชื่อ "อำเภอเกยไชย" เป็น "อำเภอชุมแสง" มาจนถึงปัจจุบัน ที่ได้ชื่อ "เกยไชย" นั้น ตามตำนานเล่าว่า "ครั้งหนึ่งพระเจ้าเสือเสด็จไปยังเมืองพิษณุโลกทางชลมารค (ทางเรือ) ไปตามลำน้ำยม และในครั้งนั้นพระองค์ได้นำสัมภาระสิ่งก่อสร้าง เพื่อจะไปสร้างวัดแห่งหนึ่งที่เมืองพิษณุโลก อาทิ ปูนขาว (เผาด้วยเปลือกหอย) กาวหนัง (หนังควายเผาแล้วแช่น้ำ ทำให้น้ำนั้นเหนียวเหมือนกาว) และ อิฐมอดู ซึ่งมีหลายขนาดด้วยกัน พอเสด็จถึงบริเวณหน้าวัดเกยไชยเหนือ เรือพระที่นั่งของพระองค์ก็เกยตื้น เพราะบริเวณนั้นมีทรายมาก จึงทรงรับสั่งให้ข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จลงไปโกยทรายออก เพื่อให้เรือแล่นต่อไปได้ และด้วยเหตุนี้เอง จึงได้ชื่อว่า "บ้านโกยทราย" และเพี้ยนมาเป็น "บ้านเกยไชย" ในปัจจุบัน คำขวัญของตำบลเกยไชย มีอยู่ว่า "ต่างเกยไชยคู่บ้าน น้ำตาลหวานคู่เมือง องค์บรมธาตุ ลือเลื่อง ไส้ตะออดแควยมน่าน" บอกถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลได้อย่างชัดเจน

ตำบลเกยไชย อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอชุมแสง ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้มีการประกาศจัดตั้งสภาตำบลเกยไชย เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2539 ประกาศลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2539 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคลสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกยไชย ตั้งอยู่เลขที่ 159 หมู่ 3 ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเกยไชย เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในอำเภอระดับชั้น 2 จัดอยู่ใน องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง มีจำนวนหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 17 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านลาดปลั่ง หมู่ 2 บ้านลาดปลั่ง หมู่ 3 บ้านเกยไชยเหนือ หมู่ 4 บ้านเกยไชย หมู่ 5 บ้านเกยไชย หมู่ 6 บ้านเกยไชยใต้ หมู่ 7 บ้าน เกยไชยใต้ หมู่ 8 บ้านเกยไชยใต้ หมู่ 9 บ้านเกยไชยใต้ หมู่ 10 บ้านไผ่ล้อม หมู่ 11 บ้านหนองคาง หมู่ 12 บ้านทำนา หมู่ 13 บ้านลาดปลั่ง หมู่ 14 บ้านเกยไชย หมู่ 15 บ้านลาดปลั่ง หมู่ 16 บ้านโพธิ์หนองยาว และ หมู่ที่ 17 บ้านใหม่พัฒนา

องค์การบริหารส่วนตำบลเกยไชยอยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครสวรรค์ 37 กิโลเมตร อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอชุมแสงเป็นระยะทาง 4 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมภายในตำบล ทางบก

โดยรถยนต์มีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 225 ผ่านตำบล ซึ่งสามารถติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอชุมแสง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

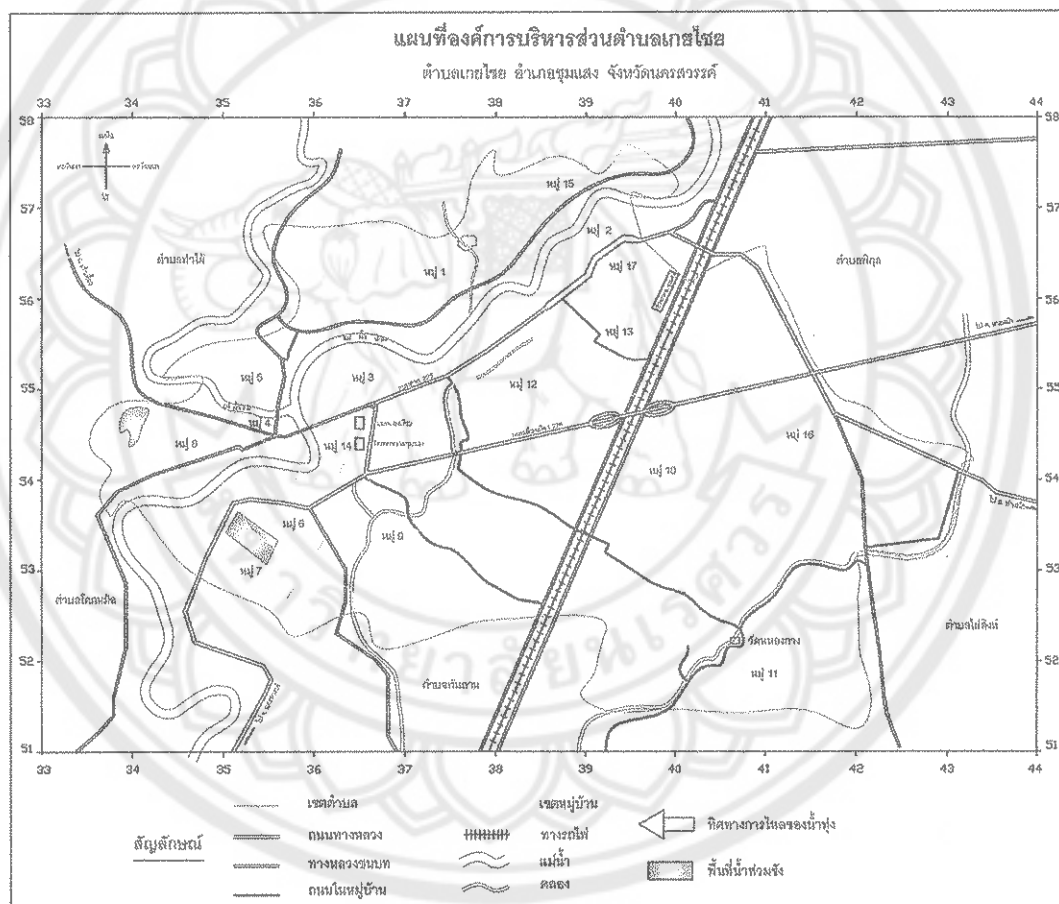
ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลชุมแสง ตำบลพิบูล และตำบลท่าไม้ อำเภอชุมแสง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลพันลาน ตำบลโคกหม้อ และตำบลไผ่ล้อม อำเภอชุมแสง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลไผ่สิงห์ ตำบลหนองกระเจา และตำบลพิบูล

อำเภอชุมแสง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลท่าไม้ และตำบลโคกหม้อ อำเภอชุมแสง

ภาพ 9 แผนที่สังเขปแสดงอาณาเขตตำบลเกษไชโย

มีเนื้อที่ทั้งหมด 49 ตารางกิโลเมตร หรือ 30,916 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศของ ตำบลเกษไชโยเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านซึ่งไหลมาบรรจบกันพื้นที่ทางฝั่งตะวันออก จะเป็นที่ราบทุ่งกว้าง ส่วนทางด้านทิศตะวันตกมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน

จำนวนประชากรทั้งหมดมี 7,883 คน แยกเป็นเพศชาย 3,736 คน และเพศหญิง 4,146 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,277 ครัวเรือน

ตาราง 5 ข้อมูลประชากร จำแนกรายหมู่บ้าน เพศ และครัวเรือนของตำบลเกษไชโย

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
หมู่ที่ 1 บ้านลาดปลั่ง	91	98	189	50
หมู่ที่ 2 บ้านลาดปลั่ง	269	329	598	159
หมู่ที่ 3 บ้านเกษไชโยเหนือ	440	474	914	242
หมู่ที่ 4 บ้านเกษไชโยเหนือ	255	282	537	129
หมู่ที่ 5 บ้านปากครองเกษไชโย	123	153	276	66
หมู่ที่ 6 บ้านเกษไชโยเหนือ	206	237	443	129
หมู่ที่ 7 บ้านเกษไชโยใต้	88	77	165	48
หมู่ที่ 8 บ้านเกษไชโยใต้	134	158	292	76
หมู่ที่ 9 บ้านวังตะกอน	142	132	274	67
หมู่ที่ 10 บ้านไผ่ล้อม	233	273	507	107
หมู่ที่ 11 บ้านหนองคาง	72	79	151	43
หมู่ที่ 12 บ้านท่านา	364	405	769	201
หมู่ที่ 13 บ้านลาดปลั่ง	307	377	684	180
หมู่ที่ 14 บ้านเกษไชโย	134	149	283	74
หมู่ที่ 15 บ้านลาดปลั่ง	273	264	537	119
หมู่ที่ 16 บ้านโพธิ์หนองยาว	206	225	431	119
หมู่ที่ 17 บ้านใหม่พัฒนา	399	434	833	290
รวม	3,736	4,146	7,883	2,277

ที่มา: ข้อมูลทะเบียนราษฎรที่ว่าการอำเภอชุมแสง, 2552

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ การทำนา ทำไร่ข้าวโพดหวาน ไร่พริก ทำตาลโตนด เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ และอาชีพรอง ได้แก่ การรับจ้าง ค้าขาย ตามลำดับ

ด้านการศึกษาและสาธารณสุข ตำบลเกยไชยมีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ และโรงเรียนวัดท่านา มีศูนย์การเรียนชุมชน 1 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มีสถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน 1 แห่ง

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมตำบลเกยไชยที่มีวิถีชีวิตริมสองฝั่งแม่น้ำมีความผูกพันและใช้ชีวิตอยู่กับแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน เป็นภาพที่อยู่ในความทรงจำของชาวตำบลเกยไชย ซึ่งเมื่อได้มีโอกาสเล่าขานให้กับคนต่างถิ่นได้รับฟังเรื่องราวในอดีตของชุมชน ก็จะพบกับรอยยิ้ม และความชื่นใจอยู่ตลอดเวลา ดังที่ นางทัศนาศงแก้ว ครูโรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ ซึ่งได้เริ่มบรรจุ และสอนหนังสือให้กับนักเรียนมากกว่า 30 ปี ได้เล่าถึงวิถีชีวิตของคนเกยไชยไว้ว่า “ภาพอดีตของเกยไชยจะเต็มไปด้วยต้นตาลเรียงรายกันตามถนนตั้งแต่สามแยกองค์การบริหารส่วนตำบล เข้าสู่หมู่บ้าน คนข้างนอกที่เข้ามาในหมู่บ้านเกยไชยจะรู้ว่ามาที่บ้านเกยไชยแล้วจากการสังเกตต้นตาลนี้ ต่างจากกับปัจจุบันที่ต้นตาลเริ่มลดน้อยถอยลง อาชีพการทำตาลที่สืบทอดจากบรรพบุรุษเริ่มเลือนหายไปบ้างแล้ว ต้นตาลก็ไม่ได้มีการปลูกทดแทนรุ่นเก่า เด็กในชุมชนน้อยรายที่จะทำตาลเป็น เวลามาสอนหนังสือที่โรงเรียนจะต้องใช้บริการเรือข้ามฟาก เพราะยังไม่มีสะพานเหมือนปัจจุบัน และบริเวณริมฝั่งแม่น้ำยม – น่าน หน้าวัดเกยไชยเหนือปัจจุบัน ก็จะมีแพของชาวบ้านจอดเรียงราย ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของคนริมน้ำได้อย่างชัดเจน”

ทุนทางสังคมในตำบลเกยไชย หากจะมองหา “ทุนทางสังคม” ของชาวเกยไชย นั้น ทำให้รับรู้ถึง “ทุน” ด้านต่างๆ ที่ “แฝง” อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ทุนด้านมนุษย ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ทุนด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งสามารถพิจารณาและจำแนกทุนด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนได้ ดังนี้

เริ่มจากทุนที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ “ทุนด้านมนุษย” ซึ่งภายในตำบลเกยไชยมี “ผู้รู้” หรือ “ปราชญ์ชาวบ้าน” ในแขนงต่างๆ มากมาย ซึ่งเกิดจากการสั่งสมความรู้ผ่านการดำเนินชีวิตจนกลายมาเป็น “ทุนด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน” เช่น อาชีพทำตาล ต้องอาศัย ความชำนาญ และความรู้ในเรื่องการทำตาลเป็นอย่างดี จึงจะสามารถประกอบอาชีพนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการจำกระบอกรองน้ำตาลสดที่ประจำในแต่ละต้นว่า กระบอกลูกกลุ่มนี้เป็นของต้นนั้น กลุ่มนั้นเป็นของต้นนี้ เพราะปริมาณน้ำตาลสดที่ได้มีความสัมพันธ์กับปริมาตรของกระบอกรองไม้ไฟที่จะนำไปบรรจุ และการแปรรูปผลผลิตจากตาล เช่น การทำน้ำตาลปึก การทำจาวตาลเชื่อม การทำขนมตาล

ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะต้องใช้ทักษะเฉพาะของแต่ละบุคคล ที่สั่งสมมาจากการปฏิบัติเป็นประจำจนเคยชิน และเกิดความชำนาญ จนได้ผลผลิตที่มีคุณค่า และมีคุณภาพ ได้ในที่สุด ซึ่งทักษะต่างๆ เหล่านี้เป็น “ความรู้ที่ฝังลึก” อยู่ในตัวบุคคล และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการ “สกัด” ออกมา เพื่อถ่ายทอด หรือเผยแพร่ให้กับคนรุ่นหลังได้สืบทอด และใช้ประโยชน์ต่อไปได้

ด้าน “ทรัพยากรธรรมชาติ” การไหลผ่านของแม่น้ำ 2 สายสำคัญ คือ แม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ทำให้เกิดทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ภายในชุมชน ซึ่งชาวบ้านใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก และทำกสิกรรมต่างๆ ได้ผลดี เนื่องจากดินตะกอนที่น้ำพัดพามา นั้นมีแร่ธาตุที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงสอดคล้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้าน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวต่างๆ นอกจากการใช้น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค แล้ว การหาปลาและจับสัตว์น้ำ เพื่อนำไปขายยังถือเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับผู้คนที่มิได้ชีวิตอยู่ริมสองฟากฝั่งแม่น้ำอีกด้วย

ส่วน “วัฒนธรรมประเพณี” จากประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนเกษไชโยที่มีมาช้านาน ก่อให้เกิดตำนานหรือเรื่องเล่าชาวบ้านที่กล่าวขานมาจนถึงปัจจุบัน เริ่มจาก “ด่างเกษไชโย” จะระเซ่ในตำนานที่ออกอาละวาดชาวบ้านที่สัญจรผ่านไป-มาทางน้ำ และสร้างความสะพรึงกลัวให้กับคนในยุคสมัยนั้นเป็นอย่างมาก “พระบรมธาตุวัดเกษไชโยเหนือ” สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นศูนย์รวมใจของคนภายในตำบล และในละแวกใกล้เคียง ซึ่งจะมีประเพณีห่มผ้าพระบรมธาตุเป็นประจำทุกปี สาธุชนจากทุกสารทิศที่ให้ความเคารพศรัทธาต่างมากกราบไหว้ ขอพรอยู่เป็นประจำ “พิพิธภัณฑสถานน้ำวัดเกษไชโยเหนือ” แหล่งรวบรวมวัตถุโบราณที่ค้นพบภายในชุมชน ซึ่งเกิดจากแรงศรัทธา และความร่วมไม้ร่วมมือของชาวบ้านในการเก็บรวบรวมของเก่า หรือวัตถุโบราณต่างๆ และนำมาเก็บไว้ที่วัดจนเกิดเป็นพิพิธภัณฑสถานหลังดังกล่าวขึ้น “หลวงพ่อบทองอยู่” พระเกจิอาจารย์ที่มีจริยวัตรปฏิบัติงดงาม จนเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านตำบลเกษไชโย “เทศกาลกินตาล” งานประจำปีของชาวตำบลเกษไชโยที่ช่วยส่งเสริมวิถีชีวิตการทำตาลของชาวบ้านให้คงอยู่สืบต่อไป สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น “ยุทธศาสตร์” ของตำบลเกษไชโย ที่นำสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชน เพราะมีทุนที่เหมาะสม และน่าจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตำบลได้อีกทาง

ด้านการรวมกลุ่มองค์กรภายในตำบลเกษไชโยที่มีส่วนหนุนเสริมให้เกิดการพัฒนาภายในตำบลมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของคนภายในตำบลให้ดีขึ้น ซึ่งมีกลุ่มและองค์กร จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาชีพทำตาลโดนด กลุ่มแปรรูปแปรรูปไวน์ผลไม้ กลุ่มสุราแช่-สาโทจากตาล กลุ่มโรงเรียนชาวนา กลุ่มทำน้ำพริกเผา และกลุ่มเยาวชนมัคคุเทศก์น้อย

สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 2 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ และองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชโย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ในระยะที่ผ่านมาระหว่าง พ.ศ. 2539-2552 ได้มีผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความรู้ความสามารถและใช้ประสบการณ์ในการบริหารและจัดการเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยปัญหาส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมและช่วงระยะเวลาในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นต้องทำ ความเข้าใจและใช้ศักยภาพของผู้บริหาร ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

ตาราง 6 แสดงสภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง

สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข		
	องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง (พ.ศ. 2540 – 2552)		
	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3
	นายมานิตย์ รอดนิม	นางสำเนา คำภาจิตรี	นายวินัย พักขาว
1. การขาดแคลนแหล่งน้ำสำหรับใช้ในภาคเกษตรกรรม	ตระกูลของนายมานิตย์ เป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเขาเอง เคยเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน เมื่อเข้ามาเป็นประธานกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธงจึงใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น	มีประสบการณ์ด้านการ ทำงานเกี่ยวกับกลุ่ม อาชีพมาก่อน โดยทำ ด้านกลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มทอผ้า จึงนำความรู้ ด้านกลุ่มอาชีพมาใช้ ใน การบริหารงาน	มีประสบการณ์ ด้านการ ทำงานในต่างประเทศ คือ ทำงานที่ประเทศ ชาติอุราราเบียมาก่อน จึงสามารถนำความรู้ วิสัยทัศน์ที่ได้พบเห็นจาก การสั่งสมในต่างประเทศ มาปรับใช้กับพื้นที่ตำบล

ตาราง 6 (ต่อ)

สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข		
	องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง (พ.ศ. 2540 – 2552)		
	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3
	นายมานิตย์ รอดนิม	นางสำเนา คำภาจิตร	นายวินัย พักขาว
2. ต้นทุนการผลิตสูง (การใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี ราคาเมล็ดพันธุ์)	การนำสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลผู้นำชุมชน และประชาชนเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านการปลูกพืชไร่	ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในตำบลเขาชายธง เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยใช้กลุ่มอาชีพเป็นแกนกลาง	จัดตั้งโรงเรียนชาวไร่ในพื้นที่หมู่ 8 บ้านถ้ำผาสวรรค์ เพื่อเป็นแกนกลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านการปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอ้อย

1. ปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง

พื้นที่ตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยลักษณะทางกายภาพที่เป็นที่ราบสูงเหมาะสำหรับการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก รายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนมาจากการปลูกพืชไร่ อาทิ ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง งา และทานตะวัน ปัญหาที่ประสบส่วนใหญ่ คือ การขาดแคลนน้ำสำหรับใช้ในการทำไร่

1.1 ยุคแรก (3 มิ.ย. 2541 – 26 มิ.ย. 2544)

นายมานิตย์ รอดนิม มีการระดมความคิดเห็นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประชุม ประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นในการบริหารจัดการกับงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแหล่งน้ำ ประกอบกับนายมานิตย์ รอดนิม เป็นผู้ที่รู้จักและกว้างขวางเนื่องจากในอดีตสายตระกูลของตนเองนั้นเป็นทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านมาก่อน และในส่วนตัวของนายมานิตย์ รอดนิม เคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาก่อนเช่นกัน เมื่อเข้ามาทำหน้าที่ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธงจึงใช้การประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วน

ตำบลกับประชาชนในพื้นที่ โดยวางหลักการไว้ว่าในปีใดก็ตามที่มีงบประมาณ ให้นำงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาตามที่ประชาชนเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการ โดยปัญหาสำคัญในยุคแรก คือ การขาดแคลนแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการทำการเกษตรโดยเฉพาะการทำไร่ช้อย ไร่ข้าวโพดและมันสำปะหลัง การแก้ไขปัญหาจึงต้องทำอย่างระมัดระวังเนื่องจากส่วนหนึ่งนั้นประชาชนยังคงให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธงเน้นโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ตำบลเขาชายธงเป็นตำบลที่เกิดใหม่อยู่ในช่วงของการเริ่มต้นในการปรับตัวและจำเป็นต้องใช้งบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการสร้างถนน ไฟฟ้า ประปา ทั่วถึง ทุกหมู่บ้าน

การวางระบบการจัดการน้ำเอาไว้เป็นช่วงๆ คือ วางระบบการขุดเจาะบ่อบาดาล แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านสภาพพื้นที่มีลักษณะของดินมีสภาพแข็งมีหินที่อยู่ติดกับภูเขาความยากสำหรับการขุดเจาะที่ต้องหาสายน้ำจำเป็นต้องใช้การขุดเจาะในระดับลึกกว่าควรจะเป็นซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ประกอบกับงบประมาณมีจำกัด จึงเริ่มดำเนินการสร้างแท็งก์น้ำไว้ในจุดสำคัญๆ ของแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้สามารถใช้เป็นที่เก็บกักน้ำสำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภคทดแทนไปก่อน นอกจากนั้นยังได้มีการจัดให้กลุ่มสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและตัวแทนจากประชาชนทุกชุมชนร่วมในการศึกษาดูงานด้านการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ โดยในปี 2541 มีโครงการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านการประกอบอาชีพการทำไร่มันสำปะหลัง ภายหลังจากการศึกษาดูงานได้ให้กลุ่มสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และแกนนำรวมถึงตัวแทนประชาชนใช้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำพืชไร่มันสำปะหลัง โดยใช้สารเคมีลดลงเพื่อเพิ่มรายได้ลดต้นทุนด้านการซื้อปุ๋ยและยา

...ในสมัยนั้นจะมีการเน้นเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ การก่อสร้างถนน ถนนหนทางซ่อมแซมถนน ลงลูกรัง ส่วนทางด้านงบประมาณในยุคแรกนั้น ในแต่ละปี การได้รับงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในโครงการ หรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นน้อยมาก ส่วนปัญหาที่พบในพื้นที่เขาชายธงขาดแคลนแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรและการใช้สารเคมีในการทำไร่

(สมยศ นวลจันทร์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2553)

1.2 ยุคที่ 2 (27 มิ.ย. 2544 – 9 ก.ค. 2546)

นางสำเนา คำภาจิตร ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพจากที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณจำกัด จึงหาทางออกด้วยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นในหมู่บ้านต่างๆ โดยทางนางสำเนา คำภาจิตร มีประสบการณ์ในการทำงานด้านกลุ่มอาชีพมาก่อน จึงสามารถ

เริ่มต้น การรวมกลุ่มอาชีพในตำบลในปี 2541 ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2545 เมื่อดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จึงใช้รูปแบบของการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมให้ประชาชน เกิดการเรียนรู้และคำนึงถึงศักยภาพของกลุ่มโดยใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ เช่น มีความรู้ด้านจักสาน ไม้ไผ่ ด้านการแปรรูปอาหารให้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มที่สอดคล้องกับความสามารถและมีความพร้อมที่จะดำเนินงานในรูปกลุ่มอาชีพได้

นางสำเนา คำภาจิตร ดำเนินการส่งเสริมกลุ่มโดยใช้กลุ่มแปรรูปสมุนไพรบ้านหนองเสลา หมู่ 2 ของตนเองและกลุ่มทอผ้าบ้านธารสัมฤทธิ์ หมู่ 5 เป็นแบบอย่างหรือต้นแบบให้ ประชาชนภายในตำบลเขาทรายตรงมาร่วมเรียนรู้และฝึกทักษะด้านกลุ่มอาชีพอย่างจริงจังและเริ่มมี การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหางบประมาณอุดหนุนมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เสริม ประกอบกับช่วงปี พ.ศ. 2545 ทางอำเภอโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตากฟ้าได้จัดสรร งบประมาณเกี่ยวกับการสร้างอาชีพในชุมชน โดยจัดสรรงบประมาณผ่านมาทางองค์การบริหาร ส่วนตำบลให้นำมาใช้ในการบริหารจัดการกันเองโดยเป็นการให้กู้ยืมเงินทุน และจัดหาตลาดรองรับ ซึ่งเป็นงบประมาณแบบให้เปล่าแต่จะต้องมีการควบคุมและดูแลกันเอง ทำให้เกิดกลุ่มอาชีพที่ เข้มแข็งและมีศักยภาพในการทำงาน เช่น กลุ่ม กลุ่มทำเห็ดขอนดำ กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มจักสาน กลุ่ม เลี้ยงไก่พื้นบ้าน เป็นต้น จากวิธีการดังกล่าวทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเรียนรู้ในการจัดทำ โครงการเกี่ยวกับการพัฒนา

...รัฐบาลไม่ใช่จะเป็นผู้ให้อย่างเดียวหรือเมื่อมีงบประมาณมาแล้วมอบให้องค์การ บริหารส่วนตำบลดำเนินการแล้วนั้น จำเป็นต้องเป็นบที่ไม่ใช่ให้เปล่าเพราะประชาชนจะ ไม่ได้อะไรจากการที่มีงบประมาณแบบให้เปล่า เขาจะไม่เกิดความกระตือรือร้นในการ ทำงาน การนำเงินไปใช้ในการต่อยอดน้อยมาก ซึ่งเป็นเสมือนการให้แต่ค้นเบ็ดมา ไม่ให้เหยื่อ ชาวบ้านมีเหยื่อแต่ไม่สามารถหาปลาได้ ถึงแม้จะเรียนรู้การหาปลาหรือเรียนรู้ การจัดตั้งกลุ่มจากกลุ่มที่เคยมีอยู่ก่อนแล้วในชุมชน แต่เป็นเพียงผิวเผินไม่เกิดความรู้และ เข้าใจอย่างถ่องแท้ ทำยที่สุดก็ไม่ได้อะไรกลับมาและจะรอของงบประมาณจากหน่วยงาน ภาครัฐเพียงอย่างเดียว

(สำเนา คำภาจิตร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2553)

1.3 ยุคที่ 3 (10 ก.ค. 2546 – 9 ก.ค. 2548 และ 28 ก.ย. 2548 – 27 ก.ย. 2551)

นายวินัย พิกขาว เข้ามาดำรงตำแหน่งรับช่วงต่อจากนางสำเนา คำภาจิตร ใน ปี 2546 เป็นต้นมา โดยในยุคที่ผ่านมามีการดำเนินการโครงการเกี่ยวกับการจัดสร้างประปาหมู่บ้าน แต่ยังไม่สำเร็จเพราะข้อจำกัดของเงินงบประมาณ นายวินัยจึงดำเนินการต่อ ด้วยการเจาะบ่อบาดาลเอาไว้ในพื้นที่ต่างๆ ของหมู่บ้านก่อน และในปีต่อไปจึงดำเนินการสร้างแท็งก์เก็บน้ำและวางระบบท่อส่งน้ำประปาไปยังพื้นที่ทั่วทั้งหมู่บ้าน สาเหตุที่ต้องค่อยๆ ทำไปนั้นเนื่องจากการมีเงินงบประมาณที่ใช้สนับสนุนมีน้อย และถ้ามองมือทำเฉพาะพื้นที่หมู่ใดหมู่หนึ่งให้สำเร็จไปเลยโดยทำการเจาะบ่อบาดาล และสร้างแท็งก์น้ำวางระบบเดินท่อประปาให้สำเร็จไปเลยทีเดียวในหมู่นั้นไม่อาจทำได้เนื่องจากหมู่บ้านอื่นก็จะต้องการให้ทำให้อีกด้วย

...ผมเป็นคนเกิดที่นี่ แต่ไปโตที่อื่น ทำงานเมืองนอกกลับมาทำการลงทุนสร้างฟาร์มไก่ ตนเองไม่มีความคุ้นเคยกับประชาชนในพื้นที่ และชาวบ้านเองก็ไม่ค่อยรู้จัก แต่มีกลุ่มญาติและชาวบ้านส่วนหนึ่งมาขอให้ลงสมัคร เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จึงลงสมัครและได้เป็น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมัยต่อมาได้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล-ปัจจุบัน จะใช้ความสามารถที่ได้จากประสบการณ์มาพัฒนาแก้ไขปัญหาของตำบลเขาชายธงให้มากที่สุด

(วินัย พิกขาว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2553)

จากการที่นายวินัย พิกขาว ได้มีประสบการณ์ในการทำงานในต่างประเทศมาก่อน จึงมีแนวคิดที่ทันสมัยและก้าวหน้าโดยได้เริ่มแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้แต่ละพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง จากการกระจายงบประมาณหรือจัดสรรงบประมาณไปให้กับหมู่บ้านที่มีความต้องการเงินงบประมาณอย่างแท้จริงก่อน อาทิ ในปี พ.ศ. 2548 ได้แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตรโดยใช้การผันน้ำจากพื้นที่การระเบิดหินใต้ดินของบริษัทเอกชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในพื้นที่จะมีการขุดเจาะระเบิดหินเพื่อจำหน่ายทำให้ต้องมีการสูบน้ำออกอยู่ตลอดเวลา องค์การบริหารส่วนตำบลได้ประสานงานเพื่อจัดทำเหมืองฝายเพื่อส่งน้ำจากการระเบิดหินดังกล่าวให้เกษตรกรในหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 8 ได้ใช้ในการทำไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่งแต่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ทั้งหมด

ในปี พ.ศ. 2551 เกิดแนวคิดในการให้ประชาชนที่ทำการเกษตรได้เรียนรู้วิธีการดูแลผลผลิต การบำรุงรักษาพืชไร่รวมถึงลดใช้สารเคมีในการทำไร่ โดยการนำผู้นำท้องถิ่น สมาชิก

องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านเดินทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเกษตรกรบ้าน ตลุกมะไฟ ตำบลแม่เป็น อำเภอแม่เป็น และร่วมแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายโรงเรียนชวนาจังหวัดนครสวรรค์จึงเกิดแนวคิดการจัดตั้งโรงเรียนชาวไร่ขึ้น โดยเรียนรู้ในการผสมพันธุ์ข้าวโพดเพื่อจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ การดำเนินงานกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต การลดความเสี่ยงต่อภาวะการณ์ขาดทุนให้กับเกษตรกรในพื้นที่

จากปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง จะเห็นได้ว่านับจากยุคอดีต-ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง ยุคแรก (3 มิ.ย. 2541-26 มิ.ย. 2544) เป็นช่วงที่กำลังเริ่มต้นยุคแห่งการพัฒนาประชาชนมีความต้องการและคาดหวังต่อองค์การบริหารส่วนตำบลมาก โดยเฉพาะการแก้ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน แต่ด้วยภูมิหลังและประสบการณ์การทำงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละยุคที่แตกต่างกัน ดังนั้น การดำเนินงานและลักษณะการแก้ไขปัญหาที่ต้องใช้ประสบการณ์แต่ละยุคสมัย เช่น ในยุคแรก นายมานิตย์ รอดน้อม มีการจัดสร้างแท็งก์สำหรับรองรับน้ำฝนขนาดใหญ่ไว้ตามจุดสำคัญๆ ของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนมีน้ำไว้ใช้ในการอุปโภค-บริโภค และได้ดำเนินการขุดเจาะบ่อบาดาลเอาไว้ในจุดสำคัญ เช่น วัด เขตชุมชน บ้านประชาชน

ยุคที่ 2 นางสาวเนา คำภาจิตร (27 มิ.ย. 2544 - 9 ก.ค.2546) ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในการเกษตรสำหรับใช้ในพืชไร่ โดยขุดเจาะบ่อบาดาลเพิ่มเติม และเพิ่มจำนวนบ่อบาดาลให้กระจายไปตามจุดสำคัญทั่วทั้งตำบล เพื่อให้ประชาชนสามารถดึงน้ำจากระบบบาดาลมาใช้ นอกจากนี้มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพโดยเน้นให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในทุกหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน เพื่อลดปัญหาการขาดรายได้จากการทำไร่ที่มีสภาพเสี่ยงต่อการขาดทุนให้เป็นอาชีพเสริมทดแทน

ยุคที่ 3 นายวินัย พักขาว (10 ก.ค. 2546 - 9 ก.ค. 2548 และ 28 ก.ย. 2548 - 27 ก.ย. 2551) มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำของพื้นที่เหมืองแร่โดยดึงน้ำจากลำเหมืองมาใช้ในการทำเกษตร ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยการประสานกับบริษัทเอกชน ที่ดำเนินการขุดและระเบิดหินใต้ดินสำหรับจำหน่าย โดยสูบน้ำเข้าสู่เหมืองฝายเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีน้ำสำหรับการทำการเกษตรและแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังสร้างการเรียนรู้ผ่านโครงการโรงเรียนชาวไร่ที่มีรูปแบบคล้ายกับโรงเรียนชวนาพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์มาปรับใช้กับตำบลเขาชายธง และสามารถช่วยให้เกษตรกรที่ทำได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังสร้างการเรียนรู้ผ่านโครงการโรงเรียนชาวไร่ที่มีรูปแบบคล้ายกับโรงเรียนชวนาพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์มาปรับใช้กับตำบลเขาชายธง และสามารถช่วยให้เกษตรกรที่ทำได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังสร้างการเรียนรู้ผ่านโครงการปลูก และลดการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกพืชไร่ลง ตลอดจนการดำเนินงานของกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพที่เป็นรูปธรรมในปัจจุบัน

ตาราง 7 แสดงสภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชโย

สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไข		
	องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชโย (พ.ศ. 2539 - 2552)		
	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3
	นายเกษม ปานอุดมลักษณ์	นายปัญญา คล้ายแจ้	นายณรงค์ พระโพธิ์
ปัญหาน้ำท่วม และ ปัญหาการขาดแคลน น้ำใช้สำหรับทำนา	ประสบการณ์ที่ตระกูล เป็นผู้นำท้องถิ่นและ เป็นเจ้าของโรงสีข้าว ดั้งเดิม และเป็นคนรุ่น ใหม่ที่มีโอกาสใน การ เข้าศึกษาในกรุงเทพฯ และเมื่อจบการศึกษา ได้กลับมารับใช้ ประชาชนในพื้นที่ และ ปี 2538-2539 เกิดน้ำ ท่วมใหญ่ได้นำ ประสบการณ์มาปรับ ใช้ในการแก้ไขปัญหาน้ำ ท่วมโดยสร้าง พนังกั้นน้ำ	เป็นคนในพื้นที่และ มีประสบการณ์ใน การทำงานร่วมกับ นาย เกษม มานาน สามารถ รู้และเข้าใจปัญหาและ สามารถชี้แนะ ทางแก้ไขปัญหาการ ขาดแคลนน้ำในการทำ นาโดยดำเนินการ จัดทำโครงการจัดสร้าง สถานีสูบน้ำด้วยพลัง ไฟฟ้าเพื่อการเกษตรใน พื้นที่ หมู่ 9 บ้านวัง ตะกอน	ตระกูลเป็นผู้นำ ท้องถิ่นทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และตัวเองยัง เคยเป็นกำนันมาก่อน และสามารถประสาน ความร่วมมือทั้งส่วน ราชการ ภาคเอกชน กลุ่มองค์กรต่างๆ เพื่อให้การดำเนิน งานโครงการจัดตั้ง สถานีสูบน้ำพลังงาน ไฟฟ้าเพื่อการเกษตร ได้สำเร็จเมื่อปี 2551
ปัญหาการขุดเจาะบ่อ บาดาลและสภาพน้ำ ไม่เหมาะสมกับ การ ทำนา	ส่งเสริมให้มีการใช้น้ำ ในการทำนาอย่าง คุ้มค่า	ลดการขุดเจาะ บ่อ บาดาล โดยใช้ การขุด บ่อดินธรรมชาติ ตาม พื้นที่ทำนาเพื่อ กักเก็บ น้ำไว้ใช้ใน การทำนา ข้าว	ขยาย ปรับปรุง พื้นที่ สาธารณะสำหรับใช้ ขุดบ่อขนาดใหญ่ รองรับน้ำสำหรับใช้ ในการทำนาเพิ่ม

2. ปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชโย

พื้นที่ตำบลเกษไชโย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ลักษณะทางกายภาพที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำยมและลุ่มน้ำน่าน การทำเกษตรกรรมโดยเฉพาะอาชีพของคนส่วนใหญ่ คือ ทำนาเป็นหลัก ดังนั้น ปัญหาของพื้นที่ในระยะที่ผ่านมาจึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมขังพื้นที่ทำการเกษตรและปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในการทำเกษตรในหน้าแล้ง (น้ำท่วมและภัยแล้ง) รวมถึงในระยะ 20 ปี เริ่มมีการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อใช้สำหรับทำนาข้าว จนส่งผลให้คุณภาพของน้ำบาดาลไม่เหมาะสมในการทำนาเนื่องจากมีความเป็นต่างสูง ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2539 – เม.ย. 2543)

นายเกษม ปานอุดมลักษณ์ เข้ามาดำรงตำแหน่งประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2539 โดยก่อนหน้านั้น คือ ในช่วงปี 2538 ได้เกิดภาวะน้ำท่วมใหญ่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำการเกษตรของประชาชน โดยเฉพาะพื้นที่การทำนาของประชาชนตำบลเกษไชโยได้รับความเสียหายอย่างมาก ดังนั้น ในการทำงานของนายเกษม จึงเริ่มต้นที่การเร่งแก้ไขปัญหที่เกิดจากภาวะน้ำท่วมหรืออุทกภัย วิธีการต่างๆ ได้นำมาปรับใช้กับสภาพพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมโดยนำบทเรียนที่ได้ครั้งนั้นมาใช้โดยการสำรวจปัญหาและจัดทำโครงการสร้างพนังกั้นน้ำป้องกันน้ำท่วมจากลำน้ำยมและลำน้ำน่านในพื้นที่ชายฝั่งที่ลุ่มและคาดว่าน้ำจะไหลมาท่วมพื้นที่ทำนาเพื่อผ่อนหนักให้เป็นเบาแก่เกษตรกรทำนา

...โดยการลงมือระดมความคิดจากหลายฝ่ายทั้งจากประชาชน กรมชลประทาน หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม เมื่อมีการจัดสร้างพนังกั้นน้ำเอาไว้ในปีต่อมาก็สามารถลดปัญหาของกระแสน้ำที่ไหลท่วมฝั่งแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านไปยังพื้นที่ทำนาได้ โดยเฉพาะใน 2 ปีต่อมาที่เกิดน้ำท่วมอีกครั้ง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลให้การดูแลและซ่อมแซมเพื่อปรับปรุงพนังกั้นน้ำอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนลดความเสี่ยงสามารถทำนาได้โดยสะดวกมากขึ้น

(อดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

2.2 ยุคที่ 2 (มิ.ย. 2543 – มิ.ย. 2547)

นายปัญญา คล้ายแจ้ เข้าดำรงตำแหน่งปี พ.ศ.2543-2547 มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อจากยุคแรกด้วยการซ่อมแซมและปรับปรุงพนังกั้นน้ำให้สามารถใช้ป้องกันน้ำท่วมพร้อมทั้งริเริ่มโครงการขุดลอกคูคลองเพื่อใช้ในการส่งน้ำไปยังพื้นที่ทำนาของประชาชน ด้วยสภาพ

พื้นที่ตำบลเกษไชโย เป็นพื้นที่ราบลุ่มสามารถทำนาได้ถึง 3 ครั้ง (นาปรังและนาปี) ซึ่งในปีหนึ่งๆ ประชาชนต้องการใช้น้ำเป็นจำนวนมาก และในปัจจุบันแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่เป็นบึงหนองที่กระจายอยู่ในพื้นที่มีสภาพตื้นเขิน ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้เพื่อการเกษตรได้ โดยเฉพาะในหน้าแล้ง อีกทั้งน้ำที่เกษตรกรใช้ในชวงดังกล่าวเป็นน้ำบาดาลมีคุณสมบัติไม่เหมาะต่อการเจริญเติบโตของพืชเพราะมีความเป็นด่าง ขาดสารอินทรีย์ที่จำเป็น อีกทั้งมีต้นทุนสูงในการขุดเจาะส่งผลต่อทุนการผลิตสูงตามไปด้วย จากสาเหตุดังกล่าว จึงมีการเสนอโครงการจัดสร้างสถานีสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้าเพื่อการเกษตรในพื้นที่ หมู่ 9 บ้านวังตะกอน ตำบลเกษไชโย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เกิดขึ้นเพื่อให้พื้นที่ทำนาซึ่งอยู่ใน หมู่ 3, 6, 7, 9, 14 ได้มีน้ำใช้ในการทำนาข้าวอย่างเพียงพอ

...การขาดแคลนน้ำในการทำนาเริ่มเกิดกับตำบลเกษไชโยในปี พ.ศ.2528 หรือ 25 ปีที่แล้ว เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา คือ ประชาชนที่เป็นเกษตรกรทำนาให้ความสนใจในด้านการทำนาปรังมากขึ้นเริ่มทดลองปลูกข้าวนาปรัง เนื่องจากเห็นว่าพื้นที่อื่นปลูกข้าวนาปรังแล้วให้ผลผลิตที่เจริญเติบโตเร็ว ในการทำนาปรังช่วงแรกชาวบ้านจะทำนาปรังต่อจากการทำนาปี คือ เมื่อสิ้นสุดการทำนาปีแล้วจึงลงทำนาปรังโดยชาวบ้านที่เริ่มทำนาปรังจะเจาะน้ำบาดาลมาใช้ในการทำนา และจากการเริ่มปลูกข้าวนาปรังในช่วงแรกได้ผลผลิตดี ชาวบ้านคนอื่นๆ เมื่อเห็นว่าได้ผลดีและมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำนาปรังจึงหันมาปลูกข้าวนาปรังกันมากขึ้นประกอบกับในการทำนาปีที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติในช่วงนี้สภาพอากาศเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านประสบกับปัญหาฝนและน้ำตามฤดูกาลที่มาไม่ตรงตามฤดูกาล ทำให้ข้าวนาปีขาดน้ำและแห้งตายทำให้ชาวนาต้องทำนาใหม่หลายรอบทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น การจัดการแหล่งน้ำที่มีอยู่จึงจำเป็น

(อดีตประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

ปี พ.ศ.2543 ประชาชนที่ทำนาข้าวในพื้นที่ตำบลเกษไชโยมองเห็นว่าราคาข้าวมีกำลังขยับตัวสูงขึ้นจึงมีการทำนามากขึ้น ประกอบกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชโยได้มีโครงการขุดลอกหนองน้ำธรรมชาติไว้เป็นที่กักเก็บน้ำในการทำนา ทำให้เกษตรกรทำนาข้าวมีน้ำสำหรับใช้ทำนาข้าวมากกว่ารวมถึงชาวนาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการขุดบ่อน้ำไว้ใช้ในการทำนากันมากขึ้น เนื่องจากน้ำบาดาลที่นำมาใช้ต้องใช้ต้นทุนค่าน้ำมันที่สูงขึ้นประกอบกับคุณภาพของน้ำเริ่ม

แยกลง จากชาวบ้านสูบน้ำบาดาลมาใช้กันมากและทำให้ดินเริ่มเสื่อมคุณภาพจากการสะสมของเกลือแร่ที่มากับน้ำบาดาล ชาวบ้านจึงยอมเสียที่นาเพื่อขุดบ่อน้ำไว้ใช้ในการทำนา ซึ่งน้ำจากบ่อน้ำนี้สามารถใช้ได้เพียงการผลิตในรอบแรก และในช่วงนี้เองชาวบ้านได้ประสบปัญหาโรคและแมลง ทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำนาสูงขึ้น

2.3 ยุคที่ 3 (ก.ย. 2547 – ปัจจุบัน)

นายณรงค์ พระโพธิ์ เข้าดำรงตำแหน่งเมื่อปี 2547-ปัจจุบัน การแก้ไขปัญหเกี่ยวกับกรขาดแคลนนํ้านั้นมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จากการขาดแคลนนํ้าในพื้นที่ตำบลเกษไชยสวนทางกับนํ้าต้นทุนที่มีอยู่โดยเฉพาะแม่นํ้ายมและแม่นํ้าน่านที่ไหลผ่าน แต่การขาดเครื่องมือ เทคโนโลยีและงบประมาณ สำหรับใช้ในการผันนํ้าจากแม่นํ้ามาใช้ในการทำนา เมื่อเกษตรกรทำนาในพื้นที่ตำบลเกษไชยไม่สามารถใช้นํ้าจากแม่นํ้าได้อย่างเต็มที่ จึงหาทางออกด้วยการขุดเจาะบ่อนํ้าบาดาล ในขณะเดียวกันเกษตรกรในพื้นที่ขาดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างการต่อรอง ในปี พ.ศ. 2547 เกษตรกรทำนาในหมู่ที่ 7 ได้เรียนรู้จากการทำข้อมุลหมู่บ้าน จึงรวมตัวกันคิดหาทางออกโดยเฉพาะต้นทุนการทำนาของเกษตรกรในหมู่บ้าน กระทั่งเกิดเป็นกลุ่มโรงเรียนชาวนาบ้านเกษไชยได้ ประกอบกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชยร่วมกับแกนนำและผู้นำชุมชนที่มีอาชีพทำนาในแต่ละหมู่ มีกลุ่มเกษตรกรหมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 9 ร่วมกันผลักดันให้โครงการจัดสร้างสถานีสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้าเพื่อการเกษตรในพื้นที่ หมู่ 9 บ้านวังตะกอน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชยเสนอโครงการผ่านทางจังหวัดเพื่อให้ทางจังหวัดพิจารณา ซึ่งได้รับการพิจารณาอนุมัติในยุคปัจจุบันเป็นผลมาจากจากนโยบายของรัฐบาลในปฏิบัติการไทยเข้มแข็งที่ต้องการสนับสนุนการประกอบอาชีพและพัฒนาแหล่งน้ำ ได้อนุมัติให้มีการจัดทำ “โครงการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้าเพื่อการเกษตร” ซึ่งการดำเนินงานนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย ได้ดำเนินการประสานกับกรมชลประทาน จังหวัดนครสวรรค์ในการจัดทำโครงการฯ นี้

จากปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชยจะเห็นได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2535-2536 ได้มีโครงการสูบน้ำจากแม่นํ้าน่านเพื่อการเกษตรโดยเรือสูบน้ำ เครื่องยนต์ดีเซล และมีการปรับปรุงคลองส่งน้ำโดยทำเป็นคลองปูนเริ่มตั้งแต่ริมฝั่งแม่นํ้าน่านปากคลองไปถึงถนนใหญ่มีระยะทางประมาณ 500 เมตร โดยเกษตรกรที่ใช้นํ้าจะเป็นผู้ออกค่านํ้ามันและค่าจ้างคนคุมเครื่อง แต่โครงการสูบน้ำด้วยเครื่องยนต์นี้ประสบกับปัญหา เกิดนํ้ารั่วซึมจากคลองส่งน้ำสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านที่อยู่บริเวณปากคลองติดกับแม่นํ้าน่าน เนื่องจากนํ้าที่รั่วซึมออกมาจากคลองส่งน้ำมีปริมาณมาก และได้ซึมออกมาเป็นบริเวณริมฝั่งแม่นํ้าน่าน และกัดเซาะดินบริเวณริมฝั่งแม่นํ้าทำให้ตลิ่งพังจนถึงบ้านเรือน ซึ่งทำให้ชาวบ้านที่มีบ้านเรือนที่อยู่บริเวณ

ปากคลองริมฝั่งแม่น้ำเดือดร้อนมาก บ้านเรือนหลายหลังต้องรื้อออกไป ต่อมาภายหลังเมื่อเรือสูบน้ำได้กลับไปแล้วปัญหาก็เริ่มเบาบางลง แต่ก็ยังมีปัญหาบ้างเมื่อถึงฤดูฝนจะมีน้ำที่ขังในคลองไหลซึมออกมาบ้างแต่ก็ไม่มากนักจน ถึงปี พ.ศ. 2537 ได้มีการสร้างเขื่อนดินกันจึงทำให้ปัญหาน้ำกัดเซาะตลิ่งหมดไป และปี 2538 ปัญหาน้ำท่วมมีพื้นที่ทำการเกษตรเกิดขึ้น ซึ่งทำให้ในยุคที่ 1 นายเกษม ปานอุดมลักษณ์ มีการเร่งจัดสร้างพนังกั้นน้ำเพื่อไม่ให้น้ำในแม่น้ำน่านไหลเข้ามาท่วมพื้นที่ในฤดูกาลทำนา และมีการซ่อมแซมปรับปรุงพนังกั้นน้ำมาอย่างต่อเนื่อง

ในยุคที่ 2 นายปัญญา คล้ายแจ้ง มีการปรับเปลี่ยนการจัดการน้ำหรือแก้ไขปัญหาน้ำท่วมจากเดิมที่ซ่อมแซมและปรับปรุงพนังกั้นน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมอย่างเดียวมาเป็นการริเริ่มโครงการต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนใช้พื้นที่ทำนาในการขุดบ่อสำหรับ เก็บกักน้ำ ซึ่งประชาชนให้ความสนใจและเริ่มขุดบ่อมากขึ้นเนื่องจากสามารถลดต้นทุนในการทำนาได้มากกว่าการพึ่งพาระบบการสูบน้ำจากบ่อบาดาล

นอกจากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลเกยไชยได้มีการประสานงานกับแกนนำกลุ่มเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ตำบลเกยไชยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันโครงการจัดตั้งสถานีสูบน้ำพลังงานไฟฟ้าเพื่อการเกษตรในพื้นที่หมู่ 9 บ้านวังตะกอน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังเนื่องจากติดขัดงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการลงทุน

ในยุคที่ 3 นายณรงค์ พระโพธิ์ ได้ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่หนอง บึงสาธารณะประโยชน์โดยกาขุดลอกและปรับสภาพพื้นที่ให้สามารถจุน้ำได้มากกว่าเดิม ซึ่งเป็นโครงการที่ต่อเนื่องจากยุคที่ 2 สำหรับใช้เป็นแหล่งน้ำให้เกษตรกรทำนาได้ใช้น้ำในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ซึ่งแก้ปัญหาได้เฉพาะพื้นที่ๆ นอกจากนั้นได้มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมชลประทาน นักการเมือง (ส.ส.) ผู้นำท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งจัดจ้างการออกแบบสำหรับจัดทำโครงการสร้างสถานีสูบน้ำพลังงานไฟฟ้าเพื่อการเกษตรในพื้นที่หมู่ 9 บ้านวังตะกอน จากการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ใช้แบบที่ให้กรมชลประทานออกแบบการสร้างสถานีสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้า ประสบผลสำเร็จในปี 2551 ที่มีการอนุมัติงบจากโครงการไทยเข้มแข็งให้สามารถในพื้นที่หมู่ 9 บ้านวังตะกอน ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นสถานที่สำหรับสร้างสถานีสูบน้ำพลังงานไฟฟ้าเพื่อการเกษตรได้

ศักยภาพในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

กระบวนการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลได้คำนึงถึงบริบท (Context) ที่เป็นฐานในการตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย วิธีการที่เหมาะสมสอดคล้อง โดยให้ความสำคัญประเด็น 1) สถานการณ์และปัญหา ประกอบด้วยสถานการณ์ของตำบลทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ

และสังคม ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณี และที่สำคัญ ปัญหาของพื้นที่ วิธีการแก้ปัญหา และได้รับการสนับสนุนจากส่วนต่างๆ 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ตำบล โดยมีขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ของตำบลใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล เวทีจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาตำบล 3) ระบบความรู้ ผู้รู้ หรือองค์ความรู้ ที่เป็นฐานในการต่อยอดและขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วย ตัวผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายความสัมพันธ์ 4) กลไกความร่วมมือ หรือการจัดการ และ 5) การวิเคราะห์ องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อค้นหาศักยภาพในการพัฒนาตำบล โครงการ กิจกรรม เวลา ทักษะใน การทำงาน เป็นต้น

กระบวนการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 2 แห่ง มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นการเตรียมการ การประชุมร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและท้องที่ ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล, พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำชุมชน และการประสานเพื่อจัดเตรียมแบบสำรวจในช่วงเดือนตุลาคม 2552

ขั้นการจัดเก็บข้อมูล แกนนำชุมชน ร่วมลงพื้นที่ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนเพื่อสรุป ข้อมูลระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล ในเดือนธันวาคม 2552

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ได้ดำเนินการสรุปข้อมูลหมู่บ้าน พร้อมกับจัดเวทีเพื่อคืนข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงจากการดำเนินการ ในช่วงเดือนมกราคม 2553

ขั้นการจัดเวทีระดมความคิดสะท้อนปัญหาระดับตำบล การนำข้อมูลจากทุกหมู่บ้านมา รวมกัน พร้อมกับจัดประชุมผู้นำชุมชนเพื่อตรวจสอบและสะท้อนปัญหาของแต่ละหมู่บ้าน และได้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลตำบล พร้อมกับระดมความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์ของ องค์การบริหารส่วนตำบลให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ 2553

จากกระบวนการดังกล่าว ได้ร่วมกันค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้เห็นศักยภาพ ในการพัฒนาตำบล พบว่า

1. ศักยภาพของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง

การค้นหาศักยภาพในการพัฒนาโดยการจัดทำข้อมูลชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล โดยการสำรวจข้อมูลครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลจากครัวเรือนทั้งหมด

1,115 ครัวเรือน สามารถจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนได้ 696 ครัวเรือน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ 62.42% ซึ่งมีข้อมูลที่น่าสนใจ และนำมาสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

อาชีพและรายได้/ปี ตำบลเขาชายธงประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และเป็นที่มาของรายได้ จำนวน 125,680,825 บาท/ปี รองลงมาอาชีพรับจ้าง จำนวน 37,518,208 บาท/ปี และอาชีพรับราชการ จำนวน 29,548,860 บาท/ปี จะเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลเขาชายธงประกอบอาชีพการเกษตรคือ ทำไร่เป็นหลัก เนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตร การทำไร่ส่วนใหญ่จะเป็นทำไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ไร่มันสำปะหลัง เป็นต้น

หนี้สิน/ปี ตำบลเขาชายธงประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) จำนวน 72,004,000 บาท/ปี รองลงมา หนี้อีกกองทุนหมู่บ้านจำนวน 27,243,000 บาท/ปี และอันดับที่ 3 หนี้อีกสหกรณ์การเกษตร จำนวน 17,500,000 บาท/ปี ทั้งนี้ มักจะกู้เงินของ ธกส. เพื่อนำมาลงทุนในการเกษตร ทั้งการทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง ทำไร่ข้าวโพด เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย/ปี ตำบลเขาชายธงประชาชนมีค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมด 224,474,733 บาท/ปี ค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดในด้านการประกอบอาชีพ จำนวน 147,545,977 บาท/ปี ค่าอาหารและยารักษาโรค จำนวน 23,223,558 บาท/ปี ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จำนวน 20,636,841 บาท/ปี ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในแต่ละด้าน อาทิ ด้านการประกอบอาชีพ/ปี รวมจำนวน 147,545,977 บาท/ปี พบว่า ซื้อปุ๋ยเคมี 28,866,592 บาท/ปี ค่าจ้างแรงงาน 26,052,481 บาท/ปี ค่าน้ำมันรถ 17,623,440 บาท/ปี

ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภค/ปี รวมทั้งหมด 23,223,558 บาท ค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดคือ ซื้อเนื้อสัตว์ จำนวน 4,601,064 บาท ซื้อข้าวสาร จำนวน 3,901,932 บาท และซื้อผลไม้ จำนวน 1,519,608 บาท ซื้อผักสด จำนวน 1,290,684 บาท

ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค/ปี รวมทั้งหมด 20,636,840 บาท เป็นค่าน้ำมันรถยนต์ 4,432,500 บาท ค่าไฟฟ้า จำนวน 3,594,880 บาท ค่าโทรศัพท์มือถือ จำนวน 3,018,620 บาท เป็นต้น

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาย้อย

การค้นหาคัญภาพในการพัฒนาโดยการจัดทำข้อมูลชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล โดยการสำรวจข้อมูลครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบล จากครัวเรือนทั้งหมด 2,277 ครัวเรือน สามารถจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนได้ จำนวนทั้งสิ้น 1,977 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.82 (ข้อมูลแผนแม่บทชุมชนตำบลเขาชายธง ปี พ.ศ. 2552) ซึ่งมีข้อมูลที่น่าสนใจ และนำมาสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

อาชีพและรายได้/ปี ตำบลเกษตรไทยประชาชนมีรายได้จำนวน 340,282,092 บาท/ปี รายได้หลักมาจากอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่ข้าวโพดหวานเป็นหลัก จำนวน 98,650,464 บาท/ปี และอาชีพรับราชการ จำนวน 78,392,040 บาท/ปี อาชีพรับจ้างจำนวน 67,585,848 บาท/ปี และอาชีพค้าขายจำนวน 57,162,564 บาท/ปี เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตร

หนี้สิน/ปี ตำบลเกษตรไทยประชาชนมีหนี้สินทั้งหมดจำนวน 122,847,626 บาท/ปี เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 47,651,800 บาท/ปี หนี้สหกรณ์การเกษตร จำนวน 33,713,176 บาท/ปี หนี้กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 19,759,800 บาท/ปี และหนี้ธนาคารพาณิชย์ 10,748,600 บาท/ปี ซึ่งหนี้สินส่วนใหญ่เกิดจากการประกอบอาชีพทาง การเกษตร

ค่าใช้จ่าย/ปี ตำบลเกษตรไทยประชาชนมีค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้นจำนวน 287,717,968 บาท/ปี ค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดในด้านอาหาร จำนวน 107,199,876 บาท/ปี รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 49,831,008 บาท/ปี และค่าใช้จ่ายหมวดสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 49,831,008 บาท/ปี เป็นต้น ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายในแต่ละด้านโดยเฉพาะรายจ่ายด้านอาหาร จำนวน 107,199,876 บาท/ปี พบว่า ค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดคือ ซื้อข้าวสาร จำนวน 13,984,200 บาท/ปี เนื้อสัตว์ จำนวน 11,651,760 บาท/ปี และ ผลไม้ จำนวน 10,676,100 บาท/ปี

รายจ่ายด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 49,831,008 บาท/ปี เป็นค่าน้ำมัน/ค่าโดยสาร จำนวน 13,445,520 บาท/ปี ค่าไฟ จำนวน 7,385,412 บาท/ปี และค่าเครื่องใช้ไฟฟ้า จำนวน 5,691,551 บาท/ปี เป็นต้น

รายจ่ายหมวดของใช้สิ้นเปลือง จำนวน 35,447,436 บาท พบว่า ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายเสื้อผ้าและรองเท้า จำนวน 7,312,116 บาท รองลงมาคือ รายจ่ายผงซักฟอก จำนวน 4,781,340 บาท และรายจ่ายเครื่องสำอาง จำนวน 4,575,708 บาท เป็นต้น รวมรายจ่ายทั้งหมด 224,474,733 บาท

ตาราง 8 แสดงข้อมูลสำคัญด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และลักษณะเฉพาะ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง และองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	ประเด็น	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชย
87 กิโลเมตร	ห่างจากตัวจังหวัด	37 กิโลเมตร
ขนาดเล็ก	ขนาดองค์การบริหารส่วนตำบล	ขนาดกลาง
36,625 ไร่ หรือ 58.6 ตร.กม.	จำนวนพื้นที่	30,916 ไร่ หรือ 49 ตร.กม.
ที่ราบลุ่มภูเขา	ภูมิประเทศ	ที่ราบลุ่มแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน
18,912 ไร่	พื้นที่การเกษตร	17,454 ไร่
9 หมู่บ้าน	การปกครอง	17 หมู่บ้าน
ส่งเสริมการเกษตรอย่างถูกวิธี อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี มีสุขภาพดีถ้วนหน้า มุ่งพัฒนาศักยภาพเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส	คำขวัญของตำบล	ต่างเกษไชยคู่บ้าน น้ำตาลหวาน คูเมือง องค์บรมธาตุลือเลื่อง ไสสะอาดแควยม่าน
หนี้สิน ยากจน คุณภาพชีวิต ขาดน้ำทำการเกษตร	ปัญหาของพื้นที่ องค์การบริหาร ส่วนตำบล	หนี้สิน ยากจน คุณภาพชีวิต ที่ดินทำกิน ขาดการจัดการน้ำเพื่อ การเกษตร
3,218 คน (ปี 2552)	ประชากร	7,883 คน (ปี 2552)
ทำไร่อ้อย ข้าวโพด งาม ข้าวฟ่าง ทานตะวัน ถั่วเขียว	อาชีพ	ทำนา ทำไร่ข้าวโพดหวาน พริก เลี้ยงปลา
การทำเกษตรกรรม(พืชไร่)	รายได้หลัก	การทำเกษตรกรรม (ทำนา)
30,998 บาท/คน/ปี (ปี 2551)	รายได้เฉลี่ย	27,408 บาท/คน/ปี (ปี 2551)

ตาราง 8 (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	ประเด็น	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชโย
ประเพณีสลากภัต บรรพชา สามเณร แห่งเทียนเข้าพรรษา ตักบาตรเทโว กลุ่มผ้าทอบ้านธารสัมฤทธิ์ กลุ่มผ้าทอบ้านหนองสะแก กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มโรงเรียนชาวไร่ กลุ่มเยาวชนธนาคารความดี ศูนย์พัฒนาครอบครัว กลุ่มผู้สูงอายุ	ทุนทางสังคม	ประเพณีห่มผ้าพระบรมธาตุวัดเกษ ไชโยเหนือ เทศกาลกินตาล พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หมู่บ้าน OTOP กลุ่มเยาวชนมัคคุเทศก์น้อย กลุ่มโรงเรียนชาวนา กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากตาล กลุ่มแม่บ้านตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มทำน้ำพริกเผา

2. สภาพปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านต่างๆ

ตาราง 9 ข้อมูลสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง
และองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชโย

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	ปัญหาของ องค์การบริหารส่วนตำบล ด้านโครงการสร้างพื้นฐาน	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชโย
1. น้ำไม่เพียงพอสำหรับทำ การเกษตร	น้ำและคุณภาพน้ำ	1. ขาดการจัดการน้ำอย่างเป็น ระบบ
2. ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำทาง การเกษตร		2. น้ำไม่เพียงพอสำหรับการ ทำเกษตร (พื้นที่รอบนอก)
3. ขาดน้ำสำหรับบริโภค		

ตาราง 9 (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	ปัญหาของ องค์การบริหารส่วนตำบล	องค์การบริหารส่วนตำบล แก้ไข
1. ถนนเข้าหมู่บ้านเป็นลูกรัง	การปรับปรุงสร้างถนน	1. ซ่อมถนนทุกปี (พื้นที่มักถูกน้ำท่วม)
1. ไฟสว่างรายทางยังไม่เพียงพอ	ไฟฟ้า	1. จำนวนหมู่บ้านเยอะไฟสว่างรายทางยังไม่เพียงพอ
ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต		
1. หนี้สิน	การส่งเสริมอาชีพ	1. หนี้สิน
2. ต้นทุนการผลิตสูง		2. ต้นทุนการผลิตสูง
3. ราคาผลผลิตตกต่ำ		3. ราคาผลผลิตตกต่ำ
1. โรคภัยไข้เจ็บ (ความดัน เบาหวาน)	สุขภาพอนามัย	1. โรคภัยไข้เจ็บ (ความดัน เบาหวาน)
2. สุขภาพจิต		
1. ทะเลาะกัน	เด็กและเยาวชน	1. รถซิ่ง รถแต่ง 2. ทะเลาะกัน
1. ขาดคนดูแล ถูกทอดทิ้ง	ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส	1. ขาดคนดูแล
2. ผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้น		2. ผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้น
1. การมีส่วนร่วมไม่ต่อเนื่อง ขาดความรู้ ความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่	ด้านการจัดระเบียบชุมชน/ สังคม การรักษาความสงบ เรียบร้อย	1. การมีส่วนร่วมไม่ต่อเนื่อง ขาดความรู้ ความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่
1. ไม่มีการพัฒนาศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยว (วัด ถ้ำ ทุ่งทานตะวัน)	ด้านการส่งเสริม การท่องเที่ยว	1. การพัฒนาศักยภาพแหล่ง ท่องเที่ยวยังไม่ต่อเนื่อง
2. ขาดการเชื่อมโยงแหล่ง ท่องเที่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ และเทศกาลประเพณีต่างๆ		2. ขาดการเชื่อมโยงแหล่ง ท่องเที่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ และเทศกาลประเพณีต่างๆ

ตาราง 9 (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	ปัญหาของ องค์การบริหารส่วนตำบล	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชย
1. ขาดการตระหนักถึงคุณค่า ทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ การปลูกต้นไม้ การดูแล ทรัพยากรในพื้นที่สาธารณะ	ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	1. ขาดการตระหนักถึงคุณค่า ทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ แหล่งน้ำ สวนตาล
1. การส่งเสริมและพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มต่างๆ ไม่ต่อเนื่อง 2. มีการตระหนักถึงคุณค่า ของวัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นและยังไม่ชัดเจนใน เชิงองค์กรชุมชน	ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. การส่งเสริมและพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มต่างๆ ไม่ต่อเนื่อง 2. มีการตระหนักถึงคุณค่าของ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแต่ ขาดการเชื่อมต่อกับหน่วยงาน ชุมชน

3. สาเหตุของปัญหา

ตาราง 10 ข้อมูลสาเหตุของปัญหาในด้านต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง
และองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	สาเหตุของปัญหา	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชย
- น้ำต้นทุนมีน้อย - ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำ - การขยายพื้นที่เพาะปลูกของ เกษตรกร	น้ำสำหรับ การทำเกษตร	- น้ำต้นทุนเยอะ แต่ขาด การ จัดการที่เป็นระบบ - การขยายพื้นที่ และ การทำนา มากกว่า 2 ครั้ง
- การกระจายของครัวเรือน ตามแหล่งเพาะปลูก	ถนน ไฟฟ้า ประปา	- พื้นที่รับผิดชอบกว้าง หมู่บ้าน เยอะ - เกิดภาวะน้ำท่วมเกือบทุกปี

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	สาเหตุของปัญหา	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชย
- การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย - ไม่มีการจัดทำระบบข้อมูล ครัวเรือน	หนี้สิน	- การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย - ไม่มีการจัดทำระบบข้อมูล ครัวเรือน
- ไม่มีการเรียนรู้เกี่ยวกับต้นทุน การผลิต - การทำการเกษตรเน้นผลผลิต มากกว่าการจัดการปัจจัยการ ผลิต - การปลูกพืชเชิงเดี่ยว ดินขาด ความอุดมสมบูรณ์	ต้นทุนการผลิตสูง	- ขาดการเรียนรู้เกี่ยวกับต้นทุน การผลิต - การทำการเกษตรเน้นผลผลิต มากกว่าการจัดการปัจจัยการ ผลิต - การปลูกพืชเชิงเดี่ยว ดินขาด ความอุดมสมบูรณ์

4. ทูทางสังคมของพื้นที่

ตาราง 11 ข้อมูลด้านทุนทางสังคมในด้านต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง
และองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	ทุนของพื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชย
วัดเขาชายธงวนาราม วัดถ้ำคูหาไลภณ ถ้ำผาสวรรค์ ถ้ำวิมุตติสุข ทุ่งทานตะวัน	ทุนทาง ทรัพยากรธรรมชาติ	วัดเกษไชยเหนือ แหล่งน้ำแม่ น้ำยมและแม่น้ำนาน สวนตาล 100 ปี
ศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น แกนนำกลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มทอ ผ้า กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่ม โรงเรียนชาวไร่ กลุ่มเยาวชน กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	ทุนทรัพยากรมนุษย์	ศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น แกนนำชุมชน กลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑจากตาล กลุ่มน้ำพริก กลุ่มโรงเรียนชวานา กลุ่มมัดคุเทศเด็กเยาวชน

ตาราง 11 (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนตำบล เขาชายธง	ทุนของพื้นที่	องค์การบริหารส่วนตำบล เกษไชย
ผ้าทอพื้นเมือง แปรรูปสมุนไพร กลุ่มโรงเรียนชาวไร่	ทุนทางภูมิปัญญา	ผลิตภัณฑ์จากตาล ผลิตภัณฑ์น้ำพริก ศูนย์เรียนรู้โรงเรียนชาวนา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
กองทุนศูนย์พัฒนาครอบครัว กลุ่มออมทรัพย์	ทุนทางการเงิน/ กองทุนชุมชน	กองทุนการจัดการน้ำเพื่อ การเกษตร กลุ่มออมทรัพย์
ประเพณีทำบุญสลากภัต ประเพณีบรพชาสามเณร ประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโว	ทุนทางจิตวิญญาณ (ระบบคุณค่า / สำนัก ท้องถิ่น)	ประเพณีห่มผ้าพระบรมธาตุ วัดเกษไชยเหนือ เทศกาลกินตาล การแข่งขันเรือยาวประเพณี

การวิเคราะห์องค์กรเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล

การระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงาน องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และทีมนักวิจัยเพื่อวิเคราะห์องค์กร (SWOT Analysis) ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นใน 4 ด้านได้แก่ด้านบุคลากร ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง

ตาราง 12 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
<ul style="list-style-type: none"> - มีโครงสร้างการบริหารงานที่ ชัดเจนทั้งฝ่าย การเมืองและฝ่ายประจำ - ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ - มีการทำงานในลักษณะทีมงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วน ขาดการกระตือรือร้นในการทำงาน - สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาน้อย - สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล บางส่วนขาดการกระตือรือร้นในการทำงาน
<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ชัดเจน - มีการวิเคราะห์ข้อมูล/ประสานงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลขาดการ ติดตามประเมินผลที่ครอบคลุม - ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลที่ครบถ้วน และขาด การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง
<ul style="list-style-type: none"> - มีงบประมาณของตนเองทั้งเงินอุดหนุนและ เงินรายได้ - มีการจัดสรรงบประมาณที่มีจำกัดให้เกิด ประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนงบประมาณประจำปีที่อนุมัติมักไม่ สอดคล้องกับช่วงเวลา - การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาขาด ความต่อเนื่อง
<ul style="list-style-type: none"> - ด้านวัสดุอุปกรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมการพัฒนา - มีห้องประชุม อุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนต่อการ ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนา
<ul style="list-style-type: none"> - ด้านสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้วัฒนธรรม ประเพณีเป็นเครื่องมือการ พัฒนา
<ul style="list-style-type: none"> - ด้านการเมืองการปกครอง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ เช่น การส่งเสริมอาชีพ การอบรม - แสวงหารูปแบบแนวทางการพัฒนาสอดคล้อง กับพื้นที่

โดยสรุปจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธง พบว่า จุดแข็ง (S) ด้านบุคลากร มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ ซึ่งผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีศักยภาพของทีมงาน ด้านการจัดการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ชัดเจน และองค์การบริหารส่วนตำบลมีการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการใช้ประกอบการประสานงาน ด้านงบประมาณ มีงบประมาณของตนเองทั้งเงินอุดหนุนและเงินรายได้ พร้อมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณที่มีจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านวัสดุอุปกรณ์จัดให้มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมการพัฒนา มีห้องประชุม อุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนต่อการส่งเสริมการเรียนรู้

จุดอ่อน (W) ด้านบุคลากร บุคลากรบางส่วนขาดความรู้ในการปฏิบัติงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาน้อย และขาดการกระตือรือร้นในการทำงานด้านการจัดการ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลขาดการติดตามประเมินผลการทำงาน ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลที่ครบถ้วนเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ด้านงบประมาณ แผนงบประมาณประจำปีที่มีอนุมัติไม่สอดคล้องกับช่วงเวลา ส่งผลให้การจัดการงบประมาณขาดความต่อเนื่อง ด้านวัสดุอุปกรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชายธงยังมีสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือไม่เพียงพอและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงอาคารสถานที่ชำรุด

โอกาส (O) ด้านสังคมนั้นมีการดึงวัฒนธรรม ประเพณีเป็นเครื่องมือการพัฒนา ส่วนทางด้านการเมืองการปกครอง มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งแสวงหารูปแบบแนวทางสอดคล้องกับพื้นที่

อุปสรรค (T) ด้านสังคม ขาดการประสานงานกับเครือข่ายภายนอกเพื่อให้เข้ามีส่วนร่วมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี อีกทั้งการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐไม่สอดคล้องและต่อเนื่องเพราะขั้นตอนของภาครัฐกระทบต่อการดำเนินงานพัฒนา

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย

ตาราง 13 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานดี - เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถ เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรขาดความสนใจข้อมูลข่าวสาร, การสื่อสาร - เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจ มีทัศนคติ และพฤติกรรมไม่เชื่อต่อคุณภาพของงาน
<ul style="list-style-type: none"> - มีการแบ่งงานและมอบหมายงานที่ชัดเจน - มีการพัฒนาคุณภาพของงานอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสารและประสานงานภายในองค์กรยังไม่เป็นระบบ - สัมพันธภาพระหว่างทีมทำงานไม่ดีเท่าที่ควร
<ul style="list-style-type: none"> - มีงบประมาณเพียงพอ - มีการจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนงบประมาณประจำปีที่อนุมัติไม่สอดคล้องกับเวลา - ขาดการการบริหารจัดการงบประมาณที่ดี
โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
<ul style="list-style-type: none"> - วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เหมาะสมกับการให้บริการ - มีรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณีเป็นจุดเด่น - มีนโยบายในการส่งเสริมจากภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ บางอย่างไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน - ขาดการสืบทอดให้กับคนรุ่นต่อไป - การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐขาดความต่อเนื่อง

โดยสรุปจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชยมี จุดแข็ง (S) ด้านบุคลากร ผู้บริหารให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานดี เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ด้านการจัดการ มีการแบ่งงานและมอบหมายงานที่ชัดเจนมีการพัฒนาคุณภาพของงานอย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณเพียงพอ พร้อมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ มีความสอดคล้องกับการให้บริการ

จุดอ่อน (W) ด้านบุคลากร บุคลากรขาดความสนใจข้อมูลข่าวสาร, การสื่อสาร
 เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจ มีทัศนคติ และพฤติกรรมไม่เอื้อต่อคุณภาพของงาน ด้านการจัดการ (W)
 การสื่อสารและประสานงานภายในองค์กรยังไม่เป็นระบบ สัมพันธภาพระหว่างทีมทำงานมี
 ข้อจำกัด ด้านงบประมาณ แผนงบประมาณประจำปีที่อนุมัติไม่สอดคล้องกับเวลา และขาดการ
 บริหารจัดการงบประมาณที่ดี ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างไม่
 เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

โอกาส (O) ด้านสังคมมีรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณีเป็นจุดเด่น ด้านการเมือง การ
 ปกครอง มีนโยบายในการส่งเสริมจากภาครัฐ

อุปสรรค (T) ด้านสังคม ขาดการสืบทอดวัฒนธรรมแก่คนรุ่นต่อไป ส่วนในด้าน
 การเมืองการปกครอง การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐขาดความต่อเนื่อง

โดยสรุป จากข้อมูลสภาพปัญหาการพัฒนา และศักยภาพการพัฒนาขององค์การ
 บริหารส่วนตำบลทั้ง 2 แห่ง จะเห็นได้ว่ามีกลไกในการพัฒนาท้องถิ่น และปัจจัย/เงื่อนไขหลาย
 อย่างที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนที่เอื้อ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล
 ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ได้ตระหนักถึงบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีส่วนต่อการสร้าง
 กลไกการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมขององค์การบริหาร
 ส่วนตำบล